

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

20^E JAARGANG

WOENSDAG 6 NOVEMBER 1935

No. 1036

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aungeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

Blz.

HET WETSONTWERP TEGEN ONREDELIJKE EXECUTIES door Mr. J. Wilkens	984
De depressie in de zeescheepvaart door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart	986
Werkverruiming en industrialisatie versus budgetaire en monetaire politiek door Dr. H. M. H. A. van der Valk	988
Moelijkheden voor de groot-filiaalbedrijven in de Ver- eenigde Staten door Dr. Th. van Luytelaer	990
Waarom wordt de storting der winst op de vermunting van het grove zilver in het Indische muntfonds niet opgeschort? door Mr. K. Denijs	991
AANTEKENINGEN:	
Gevaren van credietinflatie in de Vereenigde Staten	991
Beperking van vrouwenarbeid door Dr. F. Breedvelt	994
Vergadering Nederlandsch Economisch Instituut ..	995
MAANDLIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	993
Productie der Steenkolen-, Bruinkolen- en Zout- mijnen	995
STATISTIEKEN	995—998
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

5 NOVEMBER 1935.

Gedurende deze week zijn, niettegenstaande de maandswisseling, die betrekkelijk gemakkelijk verlopen is, de beschikbare middelen op onze geldmarkt verder toegenomen. De rente voor driemaands bank-accepten liep enkele fracties terug, doch deze daling werd nog eenigszins geremd door de nog tamelijk hooge call-rente, die $3\frac{1}{2}$ pCt. bedraagt. Prima Nederlandsche bankaccepten werden tenslotte $3\frac{1}{2}$ à $3\frac{3}{4}$ pCt. genoteerd. De Nederlandsche Bank heeft in de gemakkelijker markt-condities aanleiding gevonden om hare tarieven met ingang van heden over de geheele linie met $\frac{1}{2}$ pCt. te verlagen. De prolongatie-notering, die van $3\frac{1}{4}$ pCt. op $2\frac{1}{4}$ pCt. teruggelopen was, werd gisteren op $3\frac{3}{4}$ pCt. vastgesteld.

* * *

De geheele voorgaande week is voor de wisselmarkt kalm verlopen. De zaken waren beperkt en de koersfluctuaties klein. Gisteren echter is er vanuit Parijs weder eenige beweging gekomen. In Frankrijk is men ongerust op wat de toekomst in de politiek zal brengen en er ontstond een algemeene vraag naar buitenlandsche deviezen, die haar terugslag op onze markt had. Dollars zijn in Parijs weder boven het gouduitvoerpunt gekomen: 15.18. Hier zijn Ponden tenslotte een weinig opgelopen en op 7.25 gesloten; Dollars noteerden 1.47%. De \$/£ notering werd op 4.92 gehouden. Fransche Francs liepen van 9.71 op $9.70\frac{1}{4}$ terug. Belga's, die, doordat de Banque Nationale in Brussel den Guldenkoers manipuleerde, vele dagen rond de $24.80\frac{1}{2}$ noteerden, sloten hooger op 24.88. Zwitsersche Francs 47.88. Lires lager: 11.95. Peseta's 20.10. In Marken ging als gewoonlijk weinig om; de koers sloot op 59.25. In Registermarken was eenig aanbod, waardoor de notering een weinig daalde. In de overige soorten Sperrmarken geen verandering van betekenis. Canadeesche Dollars $1.45\frac{7}{8}$. T. T. Indië hooger: $100\frac{9}{16}$. De pariteit van den Shanghai Dollar is ongeveer op het niveau van den Japanschen Yen gebracht; zij wordt vastgesteld op $29\frac{1}{2}$ Amerikaanse Dollarcent per Shanghai Dollar.

De marges op de termijnmarkt zijn gisteren, wel hoofdzakelijk door vraag voor buitenlandsche rekening, weder grooter geworden. Ponden levering op een- en drie-maanden deden tenslotte $3\frac{1}{2}$ resp. 14 p. opgeld, Dollars $\frac{7}{8}$ resp. 3 p. Fransche Francs op levering een maand noteeren thans rond den contanten koers, terwijl drie-maands-Francs 3 cent onder den contanten koers verhandeld worden.

Op de goudmarkt nog steeds dalende prijzen. Baren levering Amsterdam, f 1.647,75, levering Londen f 1.646,75. Het is voor de particuliere banken door de groote aankopen van de Bank of England nog niet mogelijk goud op de fixing te Londen te kopen voor eventuele aflevering aan De Nederlandsche Bank. Eagles noteeren $2.48\frac{7}{8}$, Sovereigns 12.23 en Gouden Tientjes 10.12. Voor Marken bankpapier bestond vraag; de koers verbeterde tot 38.60.

HET WETSONTWERP TEGEN ONREDELIJKE EXECUTIES.

In de troonrede van 19 September 1933 werden maatregelen aangekondigd, welke op het gebied van het executierecht door de bijzondere tijdsomstandigheden geboden zouden zijn. Bij de Rijksbegroting voor Justitie van 1934 antwoordde de Minister op daaromtrent gestelde vragen: „dat de aangekondigde maatregelen tusschen de Departementen van Economische Zaken, Financiën en Justitie werden voorbereid. Het onderwerp — aldus de Minister — raakt groote economische belangen en die leden, welke hun teleurstelling er over te kennen gaven, dat de voorstellen nog niet zijn ingediend, onderschatten lichtelijk de ingewikkeldheid en de verstrekkende gevolgen eener te treffen regeling.”

Zoo is het inderdaad. Voor de bestaanbaarheid van crediet op langen termijn is rechtszekerheid een eerste vereischte en de mogelijkheid, dat er wel eens executies plaats vinden, welke men in gemoede onredelijk zou kunnen noemen, is nu eenmaal — hoe betreurenswaardig ook — de prijs voor goed en goedkoop langjarig crediet.

Bij het landbouwhypothekenbesluit heeft men in afwachting van een wettelijke regeling executies al vast praktisch onmogelijk gemaakt en ondanks voortreffelijk werk van de Commissie Donner, die ongetwijfeld met beleid en voorzichtigheid haar adviezen heeft gegeven, is het sedertdien vrijwel onmogelijk geworden om op landbouwonderpanden geld op hypotheek te verkrijgen. Semi-officieele lichamen als de Verzekeringkamer hebben den verzekeringsmaatschappijen geadviseerd de gelden van verzekerden niet in zoodanige hypotheeken te beleggen. Particulieren leggen hun spaarpenningen niet gaarne voor langen tijd vast, wanneer zij bij de onvermijdelijke economische risico's niet eens meer de wettelijke zekerheid hebben ze terug te kunnen krijgen, zoodra zij ze na afloop van den vastgestelden termijn voor andere doeleinden willen gebruiken.

Kortom, wanneer men het onderwerp niet bereids in rustiger tijden geregeld heeft, dan kan men eigenlijk niet eerder met executiebeperkende maatregelen voor den dag komen, dan op het oogenblik, waarop stagnatie van het crediet toch al ingetreden is.

Dan immers kunnen ook de soliedste debiteuren met de beste onderpanden hun aflopende hypotheeken niet vernieuwen — ook niet voor een bij de gedaalde waarde van onroerend goed geringer bedrag — zoodat dan het oogenblik gekomen is om de belangen van bestaande debiteuren en crediteuren tegen elkander af te wegen ten koste van het crediet in het algemeen.

Dit oogenblik acht de Regeering blijkbaar thans aangebroken en niet ten onrechte. Het voor lang crediet zoo noodige vertrouwen was op verschillende wijzen geschokt. Ten aanzien van bestaande hypotheeken gaf de waardedaling van onroerend goed hier en daar aanleiding tot ernstige bezorgdheid; devaluatievrees en politieke onzekerheid schepten op zichzelf al een sfeer, waarin vertrouwen slecht gedijt en tenslotte maakte de indiening van het vaste lastenontwerp den toestand gedurende den tijd, waarin over zijn lot — al of niet verzacht — nog niet beslist is, zoodanig onzeker en onoverzichtelijk, dat in de hypotheecaire credietverleening een vacuum is ontstaan.

Gegeven de omstandigheden, die er op dit oogenblik om welke redenen ook, nu eenmaal zijn, kan men zich den paradoxalen toestand indenken, dat de Regeering, na een week tevoren — bij K. B. van 5 October jl. — een wetsontwerp tot vergemakkelijking van de inning van onbetwiste vorderingen te hebben ingediend, thans komt met een wetsontwerp tot *bemoelijkijking* van de inning van onbetwiste vorderingen, nog wel met een extra dekking!

Dat ondanks het principieel onaanvaardbare uitgangspunt het wetsontwerp praktisch weinig onge-

rustheid heeft verwekt bewijst, dat men tegenwoordig aan heel wat gewoon is geraakt en pleit ook voor de voorzichtigheid, waarmede het is opgesteld.

Het doel: voorkoming van *onredelijke* terugvraging van geleende gelden is natuurlijk edel en wij voelen er allemaal voor. Er is ook geen enkele reden waarom men dit principe alleen zou beperken tot onredelijke terugvraging van die geleende gelden, tot zekerheid voor de terugbetaling waarvan toevallig hypotheek is gegeven. Wanneer bijv. effecten in plaats van onroerende goederen tot onderpand zijn gegeven, mag men dan wel onredelijke terugvraging toelaten? En wanneer men heelemaal geen onderpand heeft gegeven, verandert dit soms iets aan het principe? Ja, goed beschouwd, is er wel reden om alleen van terugvraging van geleende gelden te spreken? Dan bereikt men immers, dat A, die voor aankoop van onroerend goed gelden geleend heeft, een beroep op de wet mag doen, maar B, die een huis gekocht heeft en de kooppenningen voor een gedeelte is schuldig gebleven, aan onredelijke opvraging van de restantkooppenningen blootstaat, ook al heeft hij daarvoor hypotheek gegeven, hetgeen praktisch veel voorkomt.

Wij komen dus tot de slotsom, dat het het ei van Columbus zou zijn om een wet te maken tot voorkoming van onredelijke prestaties. En bij het onbegrensde vertrouwen van den tegenwoordigen tijd in wat de Staat door het maken van wetten kan bereiken, twijfel ik er niet aan of diverse politieke frascours zullen daarvoor in allen ernst een groote campagne op touw zetten, onder de pakkende leuze van bijv. „ordering van verbintenissen”.

Intusschen is het voorkomen van onredelijke executies niet slechts een goed maar ook een nuttig doel, reeds in het eigen belang van de crediteuren zelf.

De groote crediteuren-organisaties hebben derhalve reeds eenige jaren geleden met enkele groote debiteuren-organisaties een contactcommissie ingesteld om kwesties tusschen eerste hypotheecaire debiteuren en crediteuren zooveel mogelijk in der minne te regelen. Vermoedelijk slaat hierop de passage in de Memorie van Toelichting, dat in het bijzonder de groote instellingen haar debiteuren redelijk hebben behandeld.

Ongetwijfeld is dit de beste weg om onredelijke executies tegen te gaan, maar men bereikt niet de particuliere geldschietters, en tenslotte is er geen dwang mogelijk. Kwesties van particulieren worden in de praktijk trouwens meestal ook wel door partijen zelf of door de notarissen geregeld, maar ook daar ontbreekt tenslotte een dwangmiddel.

Werkelijk onredelijke executies komen naar mijn meening en ervaring slechts zéér weinig voor; bona fide crediteuren behoeven van maatregelen ter voorkoming van onredelijke executies op zichzelf geen nadeelen te verwachten en tenslotte hebben de eerder omschreven factoren van onzekerheid gemaakt, dat onder de huidige omstandigheden zonder veel gevaar voor verdere aantasting van het crediet een poging gewaagd kan worden om langs wettelijken weg onredelijke executies te voorkomen.

Welk criterium geeft het wetsontwerp aan voor de al of niet redelijkheid? Terecht geen. Zonder alle omstandigheden van ieder speciaal geval te kennen, kan men immers nooit beoordeelen, of een executie wegens niet terugbetaling van geleende gelden onredelijk is. In 99 van de 100 gevallen van executie zal de crediteur zijn opgevraagde gelden immers zelf noodig hebben om op zijn beurt aan zijn eigen verplichtingen — hetzij direct, hetzij in de toekomst — te kunnen voldoen en de kantonrechter, die dit te beoordeelen heeft, zal daarmede rekening moeten houden. Evenzeer zal hij blijkens de Memorie van Toelichting rekening moeten houden met de kwestie, of de debiteur bij verlangde concessies voldaan heeft aan redelijk gestelde voorwaarden van den crediteur.

Wel bevat het ontwerp enige negatieve criteria. In de eerste plaats kan geen beroep doen, wie

zijn rente aan alle hypothecaire crediteuren niet heeft betaald of 1 pCt. aflossing van de oorspronkelijke hoofdsom aan den eersten hypothecairen crediteur. Had men deze negatieve criteria niet opgenomen, dan zou een moratorium voor hypotheekschulden zijn ingevoerd, waaraan men natuurlijk niet heeft willen denken.

Voor tweede en verdere hypotheeken lijkt dit criterium in dezen tijd wel goed gekozen, doch zou het geen aanbeveling verdienen om voor eerste hypotheeken den eisch van 2 pCt. aflossing in plaats van 1 pCt. te stellen?

Wanneer bijv. iemand een pand bezit, bezwaard met een eerste hypotheek van f 4000 tegen 4½ pCt. rente met f 80 periodieke aflossing per jaar, en een tweede hypotheek van eveneens f 4000 tegen 6½ pCt. rente, dan zal hij, zoodra hij zijn verplichtingen niet volledig meer kan nakomen, aan den tweeden hypotheekhouder wel diens hooge rente, maar aan den eersten hypotheekhouder niet zijn volle aflossing meer gaan betalen. Dit zou een absoluut ongeoorloofde en niet bedoelde inbreuk op de rangorde der hypothecaire crediteuren zijn en men moet hopen, dat de kantonrechter daartegen eventueel zal weten te waken.

Voor de gezondheid van ons verzekerings-, spaarbank- en hypotheekbankwezen is het uiterst gewenscht, dat de noodige aflossingen op de eerste hypotheeken zooveel mogelijk blijven doorgaan en de wet zal nooit mogen worden misbruikt om van de eerste hypotheekhouders concessies in de aflossing af te dwingen, indien tweede hypotheekhouders hun rente nog ontvangen. Bovendien wordt door aflossing op de eerste hypotheek ook de tweede beter.

Ten aanzien van de consequenties van deze aflossingsbeperking is er van verschillende zijden ¹⁾ reeds op gewezen, dat in deze wet thuis behoort de bepaling uit het vaste lastenontwerp omtrent de uitlotingsverplichtingen van pandbrieven. Verscheiden hypotheekbanken immers hebben uitlotingsverplichtingen van 4 pCt. harer pandbrieven op zich genomen en voor plaatsing van pandbrieven bij de Rijksfondsen is dit percentage algemeen vereischt, ondanks herhaalde vertoogen van hypotheekbankzijde, dat de eisch van 4 pCt. uitloting een onredelijke terugvraging van aan hypotheekbanken geleende gelden beteekent, aangezien deze aan haar debiteuren in den regel ook niet meer dan 2 pCt. aflossing kunnen vragen ²⁾.

In normale tijden is deze uitloting van 4 pCt. geen overwegend bezwaar, omdat behalve verplichte ook onverplichte aflossingen op leeningen binnenkomen en vooral: omdat de banken zich zoo noodig op de kapitaalmarkt van nieuwe gelden kunnen voorzien; maar nu deze laatste mogelijkheid thans niet bestaat en men bij de wet hypothecaire debiteuren een kans wil geven hun aflossingsverplichtingen te verzachten, nu is het anderzijds noodzakelijk om daarbij voor de hypotheekbanken een veiligheidsklep op te nemen, dat men niet méér aan pandbrieven behoeft uit te loten, dan men aan aflossingen ontvangt, desgewenscht evenals bij de hypothecaire debiteuren met een minimum van 1 pCt.

Daar het hier alleen een kwestie van liquiditeit betreft en niet van soliditeit, kan men, eenmaal van den regel pacta sunt servanda afwijkende, deze consequentie m.i. aanvaarden zonder het geheele hypotheekbank-crediet als zoodanig aan te tasten.

Bovendien kan men m.i. bezwaarlijk aan de verschillende kantonrechters overlaten om te beslissen of een executie onredelijk zal zijn, wanneer tengevolge van de nieuwe wetsbepalingen de banken min-

der aflossing zullen ontvangen dan zij noodig hebben ter nakoming harer uitlotingsverplichtingen.

Tenslotte geldt het hierboven betoogde a fortiori voor banken, welke zich met het verstrekken van tweede hypotheeken bezighouden en obligatieleeningen hebben uitstaan.

* *

Het is duidelijk, dat executies wegens faillissement van den debiteur nimmer onredelijk kunnen zijn.

Minder vanzelfsprekend is echter het geval, waarin met hypotheek bezwaarde goederen in executoriaal beslag zijn genomen.

Men moet zich de zaken niet te simplistisch voorstellen. Wanneer A, die aan X f 2000 geleend heeft onder hypothecair verband van zijn onroerend goed, eerst naar den kantonrechter moet loopen om zijn geld op den overeengekomen tijd terug te kunnen krijgen, terwijl B, die aan X blanco f 2000 heeft geleend, zijn wettelijke aanspraken kan doen gelden zonder zich om de redelijkheid te bekommeren en anders X's onroerend goed middels beslag kan gaan verkoopen, dan is dit op zichzelf al de zaken op haar kop zetten. Doch daar komt nog bij, dat executies soms worden geforceerd door crediteuren, die weten, dat er op X's goed bij verkoop niets te verhalen zou zijn, maar speculeeren op de geringe geneigdheid van den eersten hypothecairen crediteur om daartoe zonder noodzaak in dezen tijd over te gaan (de kosten zijn 8 à 10 pCt.!). Op die wijze hopen concurrente crediteuren dan een betaling van den schuldenaar ten koste van diens eersten hyp. crediteur te verkrijgen.

Wel is het klaarblijkelijk niet de bedoeling geweest om in dit wetsontwerp andere debiteuren te helpen dan degenen, die tot dusverre hun verplichtingen regelmatig zijn nagekomen, maar practisch zal men toch wel eens onredelijke executies kunnen voorkomen, wanneer men bij executoriaal beslag altijd een beroep op den kantonrechter toelaat. Minnelijke schikkingen tusschen debiteuren en hun eerste hypothecaire crediteuren zullen dan niet zoo gemakkelijk in gevaar gebracht kunnen worden.

Het wetsontwerp bevat ook een regeling ten aanzien van medeschuldenaren en borgen. Ofschoon het voor den kantonrechter niet altijd gemakkelijk zal zijn om de waarde van het onderpand vast te stellen en aldus het eventueel door het onderpand niet gedekte gedeelte der vordering te fixeeren, is een dergelijke regeling toch ten eenenmale onmisbaar. Het credietbedrijf is waarlijk niet eenvoudig en talloze credieten worden alleen gegeven met het oog op de medeschuldenaren of borgen. Het onderpand is tenslotte niets anders dan een extra zekerheid, zij het bijv. in het hypotheekbankbedrijf wel een uiterst belangrijke en onmisbare zekerheid.

In het bouwbedrijf bijv. is de hoofdschuldenaar-hypotheekgever dikwijls slechts een N.V. van onbetekenende kapitaalkracht, doch de eigenaar der aandelen is medeschuldenaar of borg en op grond van diens credietwaardigheid is het crediet tenslotte gegeven.

Een ander voorbeeld: de caféhouders, juridisch de eigenaren-hypotheekgevers van hun possessies, zijn niet altijd allen even solvabel om voor hypothecair crediet in aanmerking te komen, maar onder medeschuldenaarschap of borgstelling van een soliede brouwerij bestaat er minder bezwaar tegen. In economischen zin krijgt de brouwerij dus eigenlijk het crediet en daarom kan men financieel-economisch bezien hoofdschuldenaar, borg en onderpand niet scheiden.

Bij de bekende gevoeligheid van crediet is het altijd moeilijk om te voorspellen, welken invloed de wetswijziging zal uitoefenen, doch alles bij elkaar genomen wil het mij voorkomen, dat met een enkele kleine wijziging en aanvulling nog beter onredelijke executies kunnen worden voorkomen en een herstel van het hypothecaire crediet niet zal worden bemoeilijkt.

Mr. J. WILKENS.

¹⁾ O.a. in „De Telegraaf” van 22 October 1935 Avondblad en in „De Maasbode” van 3 November 1935.

²⁾ Men bedenke hierbij, dat een serie-uitloting van 4 pCt. een circulatie-uitloting van 7,6 pCt. beteekent. Dit wordt duidelijk wanneer men zich even voorstelt, dat in het 25e jaar na de eerste serie-uitgifte van die oorspronkelijke serie de volle 100 pCt. moet worden uitgeloot.

DE DEPRESSIE IN DE ZEESCHEEPVAART.

De besprekingen, jl. Zaterdag in de jaarvergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek gewijd aan de oorzaken van de depressie in de zeescheepvaart en aan de middelen te harer genezing, zijn om meer dan één reden belangwekkend te noemen.

In de eerste plaats werd men bij deze besprekingen getroffen door een veel grootere mate van overeenstemming en geneigdheid tot wederzijdsche toenadering, dan zulks bij vroegere gelegenheden het geval was, wanneer er crisisonderwerpen aan de orde waren. De praeadviseurs *Brautigam* en *Zaalberg* en de vervanger van den in het buitenland vertoevende *Mr. Delprat*, de heer *W. H. de Monchy*, hadden daardoor een tamelijk gemakkelijke taak. Het meeste verveer had de heer *Brautigam* te voeren, doch ook in zijn geval kwam de discussie niet uit boven het peil eener ernstige schermutseling. Een groot gevecht, zooals wij dat meermalen in de Vereeniging hebben bijgewoond — wij herinneren slechts aan de debatten tuschen Dr. *Wibaut* en wijlen Dr. Ir. C. F. *Stork* over het loonvraagstuk en aan den grooten slag, dien verleden jaar de heer *Ligthart* had te voeren tegen een menigte van tegenstanders inzake het Japansche vraagstuk — zulk een gevecht hebben wij dit jaar niet aanschouwd.

Merkwaardig? Wij gelooven van niet. Immers, allen waren doordrongen van twee hoofdgedachten. Onze nationale scheepvaart moet voor ondergang worden behoed: daarover zijn allen het eens en dat maakt, dat wellicht over de middelen tot het bereiken van dit doel verschil van meening kan bestaan, maar niet over het doel zelve. En in de tweede plaats is men het er ook wel over eens, dat de houding, door de huidige Regeering tot dusverre in dit vraagstuk aangenomen, niet de juiste is geweest. Wie verwacht mocht hebben, dat de Regeering van uit dit talrijke gezelschap van economisten uit alle mogelijke beroepen en groepen der maatschappij toch wel een enkelen geestdriftigen verdediger zou hebben gevonden, is bedrogen uitgekomen; wij hebben gewacht op verdedigers van de Regeering, al was het alleen maar in de monetaire questie, ten aanzien waarvan zij op krachtige gronden werd bestreden, maar deze hielden zich, indien zij al ter vergadering aanwezig waren, schuil. Een symptoom voor de publieke opinie ten aanzien van dit onderdeel van het „stelsel van in-consequente deflatiepolitiek”, hetwelk de Regeering goed zal doen niet te negeeren.

Over de vraag, welke de oorzaken van de huidige depressie in de zeescheepvaart zijn, bestond weinig meeningsverschil: te groote aanbouw in de na-oorlogsjaren bij verminderde vraag, welke laatste behalve aan conjunctureele oorzaken ook moet worden toegeschreven aan het streven naar autarkie. In laatste instantie kan dus de oplossing van de moeilijkheden in de zeescheepvaart slechts worden gevonden door oplossing van de algemeene depressie.

Dr. Dijt, *Mr. W. J. L. van Es* en *Prof. Mr. W. C. Mees* (welke laatste een nota aan de vergadering had ingezonden, die werd voorgelezen) hebben er den praeadviseurs een verwijt van gemaakt, dat zij de depressie in de scheepvaart hebben gezien in te eng verband en niet als onderdeel van het geheel, waarbij *Mr. van Es* de oplossing zoekt in monetaire maatregelen tot revalorisatie van basisgoederen, terwijl *Prof. Mees* uiteraard zijn herleidingsstelsel of „tabular standard” aanprijst.

Het wil ons voorkomen, dat deze verwijten niet geheel gegrond zijn. Alles is in alles, en men moet nu eenmaal ergens een grens trekken. Dat hebben de praeadviseurs terecht gedaan en zij hebben daarbij het verband met datgene, wat buiten hun gebied lag, volstrekt niet genegeerd, doch er slechts naar verwezen, zonder het uitvoerig te behandelen. Een juiste methode, die van wijze zelfbeperking getuigt.

Wanneer men nu de algemeene moeilijkheden in het economisch leven (die overigens in een aantal lan-

den in den laatsten tijd aanmerkelijk minder groot zijn geworden) een oogenblik als een feit aanvaardt, zoo rijst de vraag, hoe in deze omstandigheden de scheepvaart weder tot een rendabel bedrijf kan worden gemaakt.

Daarvoor is uiteindelijk een andere verhouding tusschen aanbod van en vraag naar scheepsruimte vereischt. De praeadviseurs voerden het pleit voor een internationale restrictie. Dat restrictie, indien men deze in beginsel aanvaardt, internationaal en niet nationaal zal moeten zijn, werd door iedereen toegegeven. Nationale restrictie heeft niet den minsten zin: zij komt eenvoudig neer op het maken van ruimte voor hen, die niet aan de restrictie willen meedoen.

Bij de vraag, welk stelsel van restrictie voor internationale toepassing in aanmerking zou komen, liepen de meeningen uiteen. De praeadviseur *Brautigam* had het denkbeeld ontwikkeld om de vervoer-capaciteit van alle schepen te verminderen aan de hand van het uitwateringscertificaat. Dit denkbeeld vond bestrijding bij *Mr. Scheffer*, die wees op het gevaar, dat door deze vermindering van capaciteit per schip de kosten van het vervoer op onredelijke wijze zouden stijgen en dat daarom het opleggen van schepen tegen vergoeding van de zijde der varende schepen volgens de beginselen van het Schierwaterplan voor de tankvaart een beter stelsel was. Deze meening is ook te vinden in het praeadvies van *Mr. Delprat*, op dit punt ten volle gevolgd door den heer *De Monchy*. De heer *Brautigam* wijst daartegenover op het gevaar, dat het opleggen van schepen en de vrachtverhooging, die daaruit voortspuit, licht aanleiding kan geven tot het stimuleeren van ongewenschten nieuwbouw. De voorstanders van het plan Schierwater meenen, dat men dit kan ondervangen, door, zoodra nieuwbouwplannen een ongewenschten vorm aannemen, met de vrachten omlaag te gaan en opgelegde schepen in de vaart te brengen.

Bij deze geheele discussie heeft men echter de beantwoording van een zeer principiele vraag gemist. Elke restrictie beteekent het buiten werking stellen van kapitaalgoederen, die voor een deel mogelijk nog hun variabele kosten kunnen goedmaken. Het stilleggen van reeds aanwezige productiemiddelen is een nadeel voor den consument. Onzerzijds werd ter vergadering de vraag gesteld, of niet het gemeenschapsbelang het beste gediend is, wanneer men die goederen, die nog een exploitatie-overschot opleveren, laat meeproduceeren totdat zij versleten zijn en of niet een buitenwerkingstelling daarvan met de bedoeling om andere kapitaalgoederen een grooter rendement te laten verdienen, schadelijk is voor de gemeenschap, ook al worden daardoor natuurlijk de betrokken producenten in betere positie gebracht. Het stilleggen van aanwezig kapitaal is geheel iets anders dan beperking van de vervaardiging van nieuwe productiegoederen. Wij kunnen ons voorstellen, dat men deze laatste in een bedrijf, waarin overproductie heerscht, aan banden legt, inzonderheid door misbruiken bij de beschikbaarstelling van nieuwe gelden tegen te gaan. Maar als het productie-apparaat er eenmaal is, dan moet men er ook zooveel mogelijk gebruik van maken. Restrictieschema's belemmeren dat. Daarom mag van de voorstanders van dergelijke plannen worden verlangd, dat zij omstandig zullen aangeven, hoever zij precies met hun beperking willen gaan, terwijl op hen de bewijslast rust om aannemelijk te maken, dat de nadelen der restrictie voor de gemeenschap kleiner zijn dan de voordeelen.

Het is mogelijk, dat zulk een betoog met betrekking tot bepaalde restrictieplannen in de scheepvaart te leveren is. Wij hebben er ter vergadering om gevraagd, maar een bevredigend antwoord werd ons niet. De heer *Zaalberg* meende, dat de restrictie conform den achteruitgang van den wereldhandel noodig is. In groote trekken kan dat uitkomen, maar wanneer in bepaalde gevallen de ontwikkeling van dien

wereldhandel zelve afhankelijk is van de hoogte der vrachttarieven en van het aanbod van scheepsgelegenheid op den juiste tijd en de juiste plaats, dan kan het zijn, dat juist als gevolg van lage vrachten de handel zich weer herstelt en dat men dus met een minder drastische restrictie kan volstaan. En nu zeggen wij al weer niet, dat dergelijke gevallen talrijk zijn: dat ontgaat aan onze beoordeeling. Maar wel meenen wij, dat juist deze en dergelijke vragen in onzen tijd duidelijk beantwoord moeten worden. Deze tijd toch schijnt haar hoogste wijsheid hierin te zoeken, dat datgene, wat er aan kapitaalgoederen aanwezig is, slechts in beperkte mate en op veelszins irrationeële wijze wordt gebruikt. Deze dwaze opvatting moet bij voortduring bestreden worden en zij, die op een bepaald gebied het pleit voeren voor het niet-gebruiken van aanwezige productiemiddelen, moeten dus terdege gewapend zijn met argumenten ter motiveering van hun standpunt, dat zij niet slechts uit een oogpunt van privaat belang aanneemelijk moeten maken (hetgeen gemakkelijk genoeg is), doch ook uit een oogpunt van algemeen belang (hetgeen gewoonlijk minder gemakkelijk is). Met alle waardeering voor het werk van de drie praeadviseurs meenen wij toch, dat hun betoog op dit punt een niet onbedenkelijke leemte heeft gelaten.

Over de vraag, met welke machtsmiddelen een internationale restrictie doorgevoerd zou moeten worden, liepen de meeningen eveneens uiteen. *Dr. Wibaut* en de heer *Brautigam* staan in dezen op het standpunt, dat de Staten gezamenlijk ordenend moeten optreden, *Mr. Knottenbelt* verdedigde op het voetspoor van *Mr. Delprat* en bijgevallen door den heer *De Monchy* het standpunt, dat de regeling moet uitgaan van de ondernemers zelf en dat de Overheid deze slechts heeft te sanctionneeren.

De vraag is momenteel een weinig academisch. Immers, de voorstanders van internationale restrictie hopen van harte, dat deze er zal komen, maar als men hun op den man afvraagt, of zij nu ook verwachten, dat deze hoop werkelijkheid zal worden, dan luidt het antwoord gewoonlijk ontkennend. Hier meer dan elders toch worden pogingen tot internationale regeling op economisch gebied doorkruist door nationale tendenzen. Het zijn met name de subsidies aan de zeescheepvaart, die hier vertroebelend werken. *Mr. Delprat* heeft er in zijn praeadvies terecht op gewezen, dat het in de tegenwoordige omstandigheden vergeefsche moeite zou zijn om aan een restrictieschema gelijktijdig een poging tot grondige herziening van de subsidieregelingen te verbinden; hij pleit daarom voor een „wapenstilstand” op dit gebied. Maar zijn wij er dan? Wij gelooven, dat *Mr. Knottenbelt* wel gelijk heeft, wanneer hij zegt, dat bij een internationale conferentie geen Regeering tegen het belang van haar eigen land zal ingaan, en dat men dus op dit gebied, mede wegens de enorme belangverschillen, die zich hier tusschen de onderscheiden landen voordoen, zijn verwachtingen zeer laag moet stellen.

* * *

Zoo biedt dus het internationale aspect van deze zaak weinig hoopvol. Dat heeft zij met andere internationale aangelegenheden gemeen. Een nationale welvaartspolitiek moet daarom in de huidige omstandigheden worden bezien en overwogen. Daaraan werd uiteraard jl. Zaterdag menige beschouwing gewijd.

En dan is het — wij wezen er hierboven reeds op — wel merkwaardig, dat men in deze zeer druk bezochte vergadering geen enkel spreker zag optreden, die het nu eens met eenigen geestdrift opnam voor de Regeering.

Dit volslagen gebrek aan positief waardeerende uitingen is wel zeer teekenend voor de stemming, die in den lande heerscht met betrekking tot de scheepvaartpolitiek van het huidige Kabinet. De scheepvaart is bijzonder kwetsbaar en staat in de eerste rij,

wanneer er op internationaal gebied slagen vallen. Zij is van groot nationaal belang om redenen, die wij hier niet behoeven op te sommen. En wanneer men nu ziet, wat in den loop der jaren voor dezen bedrijfstak gedaan is in vergelijking met datgene, wat voor andere bedrijven geschiedde, dan is dat een zielig klein beetje. Men realiseere zich eens een oogenblik het verschil tusschen den landbouwsteun en dien aan de industrie door contingenteringen eenerzijds, en den in credietvorm gegoten scheepvaartsteun anderzijds, om te beseffen, op hoe bedenkelijke wijze hier met twee maten gemeten is. Meer dan elders komt juist hier het dualistisch karakter van de huidige economische politiek tot uitdrukking. Niet werkelijke aanpassing is het resultaat van deze politiek, maar de bestendinging en verscherping van interne tegenstellingen, waarvan juist de dappere, maar onbeschutte reederij de dupe wordt.

Terecht is ter vergadering tegen dit systeem protest aangeteekend door *Mr. Scheffer*, die wees op het gevaar van voortdurenden groei van de schulden, die op de reederijen komen te rusten. Duurzame subsidie verlangt de reederij niet, aldus de heer *De Monchy*, maar wel steun bij het herstellen van de voorwaarden voor een wederom rendabel bedrijf.

Langs welken weg moet dat geschieden? Daar stuiten wij natuurlijk op de bekende tegenstelling tusschen rechtstreekschen kostendruk en devaluatie. De heeren *Zaalberg* en *Arriëns* hebben zich in eersten zin uitgelaten, waarbij de laatste er op wees, dat zelfs in de zeescheepvaart nog wel loonsverlaging mogelijk zou zijn, wanneer men oudere, duurder betaalde krachten, door jongere en goedkoopere zeelieden zou vervangen (o.i. een zeer bedenkelijk middel, dat een der verkeerde uitwassen van dezen tijd vormt!). Daarentegen voerde de heer *Fonteyn* het pleit voor devaluatie op een wijze, waarvoor wij hem gaarne hulde betuigen. Ook de heer *Brautigam*, wiens opvattingen op dit punt overigens reeds lang bekend waren, heeft zich wederom een voorstander van devaluatie betoond.

Wat echter te doen, als er niet wordt gedevalueerd? Dan vervalt men, zoolang niet een systematische kostenverlaging over de geheele linie heeft plaats gevonden, onvermijdelijk tot steun. De meeningen zijn verdeeld, hoever deze steun moet gaan. Dat zij de exploitatieverliezen moet dekken, is duidelijk. Maar ook de afschrijvingen op kapitalen, die in den gedachtengang der anti-devaluïsten verloren zijn te achten? Het ware o.i. inconsequent, maar de heer *Brautigam* scheen er anders over te denken blijkens een passage in zijn praeadvies.

Daarnevens stelt zich dan het nijpende vraagstuk van de vernieuwing van de vloot, die thans aan het verouderen is. De heer *Brautigam* voerde het pleit voor een bouwfonds, waarvoor de Staat garanties op zich zal nemen. Het denkbeeld is niet onsympathiek, maar er rijzen toch wel moeilijkheden. Zoo verklaarde de heer *De Monchy*, dat de meeste reeders zich wel zouden onthouden van aanmelding bij dit fonds, zoolang de rentabiliteit van hun bedrijf niet is hersteld, terwijl *Mr. Knottenbelt* vreesde voor een „vlotte leeningspolitiek”. Overigens moet worden erkend, dat de heer *Brautigam* zich wel zeer ver gehouden heeft van socialisatievoorstellen: de Staat zal noch bouwen noch reeden, doch slechts financieele garanties op zich nemen. Wel gaat de heer *Brautigam* sterk in de richting der „ordering” door het voorstellen van een Scheepvaartraad en van een licentiesysteem voor de uitoefening van de reederij, denkbeelden, waartegenover wij sceptisch gestemd zijn, en die ter vergadering niet onweersproken bleven.

Zoowel bij het in de vaart houden van onze schepen als bij de kwestie van den nieuwbouw komt men altijd weer op hetzelfde punt terug: de „aanpassing”. Daar en daar alleen ligt voor het oogenblik de oplossing van het scheepvaartprobleem, voor zoover Nederland dat in eigen hand kan nemen. Onder het tot

duverre gevolgd stelsel is het resultaat geweest een uitmergeling van een onzer meest typische nationale bedrijven. Nog is het tijd om te keeren op een weg, die men in dwaling reeds half heeft begaan. Maar wij vreezen met een der sprekers van jl. Zaterdag, dat het „overvegen”, waarin men hier te lande zoo sterk is, wel eens zoo lang zou kunnen duren, dat de medici den patiënt onder hun handen laten sterven.

Ten halve gekeerd! Maar dan ook, wij helpen het den heer *Zaalberg* wenschen, in de richting van herstel van het particulier initiatief.

Dit brengt ons tot het laatste punt, dat wij even willen vermelden. In deze vergadering traden een drietal „frissche Groningers” op, mannen, voortgekomen uit de kleine Groninger zeevaart, die de lange reis naar Rotterdam hadden ondernomen om hun bezwaren te uiten tegen een passage in het praeadvies van den heer *Brautigam*. Deze had de kleine zeevaart beticht van deloyale concurrentie en van een neiging tot te sterke expansie. Het een en het ander werd betwist door de heeren *Mellema*, Inspecteur van de Scheepvaart te Groningen, *Wagenborg* en *Niestern*, beiden uit Delfzijl. Zij konden er niets deloyaals in zien, wanneer men met een eigen schip, in welks wel en wee de bemanning meeleeft, door hard werken en het opzoeken van telkens nieuwe mogelijkheden zich door het leven slaat. Integendeel, juist hier ontwikkelen zich de beste eigenschappen van den ondernemenden mensch. Ook de heer *Arriëns* sloot zich bij dit betoog ten gunste dezer z.g. „zeetaxi's” aan.

De heer *Brautigam* wees in zijn repliek op de vaak slechte arbeidstoestanden en lage loonen aan boord dezer scheepjes en handhaafde zijn standpunt. Van de juistheid daarvan zijn wij op deze vergadering niet overtuigd. Integendeel, het optreden van deze stoere Groningers deed in onzen tijd van overorganisatie, gebrek aan initiatief en neiging om tegen den Staat aan te leunen, weldadig aan en het zou noch voor de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde, noch voor andere, niet minder eerwaardige en deskundige colleges kwaad zijn, wanneer klanken, zooals die van deze Groningers, daar eens vaker werden vernomen. Een zoo levende getuigenis voor de beteekenis van het particulier initiatief in onze maatschappij heeft groote waarde.

* * *

Er is jl. Zaterdag natuurlijk nog heel wat meer ter sprake gekomen dan wij hier kunnen behandelen. Een volledig verslag beoogen wij thans niet te geven. Dit wordt t.z.t. door de Vereeniging zelve gepubliceerd. Wij konden ons daarom tot enkele indrukken bepalen.

Als wij onzen eindindruk zouden moeten samenvatten, zoo zou het deze zijn. De vergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde heeft getoond, dat in het zeevarend Nederland nog veel over is van de oude energie, maar dat door een verkeerd stelsel van economische politiek de ontplooiing daarvan wordt belemmerd en verlamd. De discussie is een nieuw bewijs geweest voor de noodzakelijkheid om hier te lande eindelijk en na tal van depressiejaren eens te geraken tot een stelsel van krachtige en vooral van *consequente* economische politiek.

G. M. V. S.

WERKVERRUIMING EN INDUSTRIALISATIE VERSUS BUDGETAIRE EN MONETAIRE POLITIEK.

Hoe langer hoe meer wordt het duidelijk, dat de economische politiek van ons land een zeer groot aantal tegenstrijdigheden bevat, waardoor het niet mogelijk is een duidelijke lijn hierin te onderkennen. Zelfs van regeeringszijde is onlangs de dualistische politiek openlijk erkend, maar tevens als een noodzakelijkheid verdedigd. Dit dualisme leidt echter tot gevolgen van zoo ingrijpenden aard, dat het van be-

lang is voor dit vraagstuk opnieuw de aandacht te vragen. Wij zullen ons daarbij beperken tot een onderdeel, dat naar wij meenen nog niet is belicht en wel tot het dualisme in onze economische en *budgetaire* politiek enerzijds, in onze *budgetaire* en *monetaire* politiek anderzijds. Het dualisme in onze economische en *monetaire* politiek, een vraagstuk, dat wij ongeveer een jaar geleden uitvoerig behandelden, wordt weliswaar bij den dag grooter, maar verandert in principe niet van karakter.

Dit is intusschen wel het geval met onze *budgetaire* politiek. Tot voor kort had onze *budgetaire* politiek een zeer speciale beteekenis. Zij was immers gericht op een evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven. De economische politiek werd in verschillende opzichten ondergeschikt gemaakt aan de *budgetaire* politiek. Dit blijkt bijv. duidelijk uit de steunpolitiek. Terwijl de Landbouw en de binnenlandsche industrie sterk gesteund worden, worden de scheepvaart en de exportindustrie zeer stiefmoederlijk behandeld, omdat de steun voor deze bedrijfstakken uit het budget moet worden gefinancierd. De landbouwsteun en de steun aan de industrie (door middel van contingentteeringen) worden daarentegen door den consument betaald.

Terecht heeft de Regeering o.i. voortdurend gestreefd naar bezuinigingen, omdat hiervan in hooge mate het welslagen van haar *monetaire* politiek afhing.⁴⁾ Ondanks het feit, dat het begrootingsevenwicht in de laatste jaren niet werd verkregen, was het vertrouwen in onze staatsfinanciën zoo groot, dat de rente van overheidsobligaties aanzienlijk kon dalen en *partieel* ook haar gunstigen invloed op de kapitaal-rente uitoefende.

Deze ontwikkeling was daarom zoo opmerkelijk, omdat tengevolge van de begrotingstekorten de staatsschuld in Nederland en vooral in Ned.-Indië aanzienlijk is gestegen.

Het *budgetaire* vraagstuk heeft thans bijzondere beteekenis gekregen door de indiening van een wetsontwerp inzake de oprichting van een Maatschappij voor Industriefinanciering. De credieten, welke door de Regeering beschikbaar zullen worden gesteld met het oog op werkbehoud en werkverruiming, zullen, aldus de M. v. T. tot dit ontwerp, worden gesplitst naar gelang zij worden aangewend voor de openbare werken of voor de financiering der industrie. De aanvragen voor crediet, kapitaalverschaffing en andere financieringen, zullen aan bepaalde normen worden getoetst. Hierbij valt, volgens de M. v. T., er aan te denken, dat

1o. de werken de technisch-economische weerkracht van het land moeten verhoogen;

2o. de te verstreken gelden moeten bijdragen tot behoud of uitbreiding van werkgelegenheid, derhalve geen werkverplaatsing tot gevolg hebben;

3o. door het te verlenen crediet de betrokken onderneming geen ongewenschte voorkeurspositie zou verkrijgen t.o.v. andere ondernemingen in dezelfde bedrijfstak;

4o. een behoorlijke basis voor de rentabiliteit der te steunen ondernemingen aanwezig moet zijn;

5o. loonintensieve bedrijven de voorkeur hebben.

Ondanks deze nadere precisering van de doeleinden, waarvoor de overheidsgelden besteed zullen worden, is deze toelichting toch zeer vaag.

Allereerst dient namelijk de vraag beantwoord te worden, wat de oorzaken zijn van den (bijna) volledigen stilstand van de kapitaalverschaffing op langen termijn voor industriele doeleinden. Het opteren van de reserves is meestal het gevolg van de verloren

⁴⁾ Dit beteekent niet, dat steeds naar een sluitende begrooting moet worden gestreefd. In het kader van de Regeeringspolitiek was dit streven echter het beste middel om den gouden standaard te verdedigen. Ondanks de tekorten heeft men steeds vertrouwen gehad in onze staatsfinanciën, omdat de Regeering onvermoeid bleef werken voor een evenwicht in de begrooting.

rentabiliteit. De economische politiek van ons land is er niet in geslaagd de winstmogelijkheden te herstellen. Integendeel, het proces van afbraak schrijdt nog elken dag voort en het einde hiervan is nog niet te zien.

Het hooge kostenniveau in ons land verhindert tevens de oprichting van nieuwe industrieën en ondernemingen, tenzij in geval van een sterke bescherming. Onder deze omstandigheden is ook het particuliere kapitaal niet bereid om zich voor nieuwe ondernemingen te interesseeren. De onzekerheid is daarvoor te groot en de Regeering werkt er niet toe mede om die onzekerheid te verminderen. Integendeel! Ondanks een stellige verklaring van den Minister van Financiën, dat de belastingen niet verder verhoogd zouden worden, werd in de nieuwe begrooting toch een verhooging van de omzetbelasting opgenomen, welke een nieuwe last op het bedrijfsleven legt.

Deze verhooging was weliswaar noodzakelijk voor het verminderen van het tekort op de begrooting, maar het doet doch eenigszins vreemd aan, dat de Minister aan den eenen kant de inkomsten tracht te vergrooten door belastingverhoging, die de bedrijvigheid verder zal doen afnemen en aan den anderen kant een wetsontwerp onderteekeent, dat ten doel heeft gelden beschikbaar te stellen (dus de uitgaven te vergrooten) om het ineengeschrumpelde bedrijfsleven te activeeren. Dit is ook weder een dualisme, van welks noodzakelijkheid wij niet overtuigd zijn. Weliswaar zal volgens de Memorie van Toelichting de financiering van de industrie alleen geschieden wanneer een *behoorlijke* rentabiliteit verzekerd is, doch dit begrip is buitengewoon vaag.

In elk geval staat vast, dat de Regeering, die volledige zeggenschap krijgt over de financiering, aan het begrip rentabiliteit een andere beteekenis toekent dan een particuliere kapitaalverstrekker, zooals zelf trouwens in de M. v. T. op blz. 2 wordt toegegeven.

Nu behoeft tegen het verlenen van credieten aan ondernemingen niet altijd bezwaar te bestaan. Er zijn gevallen denkbaar, dat een credietverleening van overheidswege zeer op haar plaats is. Wij denken hier bijv. aan den bouw van den tweeden Statendam, waarmede zonder Regeeringssteun niet zou kunnen worden begonnen. Analoge gevallen zullen er zonder twijfel ook wel in de industrie zijn. Primair is hier het feit, dat een bepaalde onderneming door uitbreiding van haar productiecapaciteit beter aan de concurrentie op de wereldmarkt weerstand kan bieden. Men heeft hier onmiddellijk de maatstaf van de wereldmarkt. Deze maatstaf ontbreekt meestal, indien bedrijven, die voor de binnenlandsche markt werken, worden opgericht of uitgebreid teneinde werkgelegenheid te scheppen. Hier spelen ook handelspolitieke overwegingen een rol. Het handelspolitieke arsenaal van de Regeering is op het oogenblik zoo goed geoutilleerd, dat het gemakkelijker is ondernemingen op te richten die voor de binnenlandsche dan die voor de buitenlandsche markt werken.

Op dit punt richten zich voornamelijk onze bezwaren. Weliswaar vermeldt de M. v. T., dat er steeds nauwkeurig op gelet zal worden, dat uit een eventuele vermindering van den invoer van bepaalde artikelen, die door de nieuw op te richten industrieën hier te lande vervaardigd zouden worden, geen nadeelen voortvloeien voor een renderenden uitvoer van de producten van onze industrie of landbouw, doch het is ons niet duidelijk, op welke wijze men de nadeelen voor onze uitvoer zal opvangen. Het in- en uitvoerargument heeft juist in de laatste jaren zoo treffend zijn waarde bewezen.

De industrialisatie van binnenlandsche bedrijven behoeft geen nadeelen voor de handelsbeweging mede te brengen, indien de nieuwe ondernemingen rendabel zijn, want dan zal de verhoogde koopkracht, die daaruit voortvloeit, aan onze geheele volkshuishouding ten goede komen. Geheel anders ligt echter het geval, indien voor de industrialisatie het argument van be-

houd van werkgelegenheid primair is. Want een dergelijke industrialisatie brengt verschuivingen teweeg, waarvan geenszins a priori vaststaat, dat zij voor onze *geheele* volkshuishouding onder de *bestaande* omstandigheden voordeelig zijn. Dit argument werkt echter eerst op langen termijn, omdat in den eersten tijd de invoer waarschijnlijk nog vergroot zal worden door aankopen van grondstoffen en materialen in het buitenland.

Expansie van het binnenlandsche bedrijfsleven onder deze omstandigheden leidt echter tot een vergroting van den invoer, waartegenover geen overeenkomstige verruiming van onze uitvoer behoeft te staan. Indien dit het geval is, zal de betalingsbalans daarvan den terugslag ondervinden, hetgeen goudafvloeiing tengevolge zal kunnen hebben. Deze factor kan reeds op korten termijn werken, hetgeen enerzijds afhangt van den omvang van den geforceerden invoer, anderzijds van de ontwikkeling van den uitvoer.

Er bestaat echter nog een ander bezwaar tegen de geforceerde industrialisatie en het uitvoeren van openbare werken, dat eveneens op korten termijn kan werken.¹⁾ Het doel van het expansionisme is het bedrijfsleven direct en indirect te stimuleeren, doch of dit doel bereikt wordt, hangt van allerlei factoren af. De belangrijkste factor is wel de credietmarkt door middel waarvan de industrialisatie en de werkverruiming moet worden gefinancierd. Het vertrouwen, dat daarvoor noodig is, kan echter op allerlei wijzen worden geschokt. Indien groote bedragen worden uitgegeven zonder dat de conjunctuur sterk verbeterd, zal het bedrijfsleven daarvan de nadeelige gevolgen ondervinden. De druk, die door de tendens tot (verdere) bescherming van bepaalde bedrijfstakken en door de tendens tot prijsstijging (of remming van de prijsdaling) op de uitvoerbedrijven wordt gelegd, werkt reeds in de richting van een verdere verlamming van het bedrijfsleven, dus tot een verscheping van de deflationistische tendenzen. Hetzelfde zal het geval zijn, indien het publiek wantrouwend wordt met het oog op de toenemende uitgaven van de Overheid. Hoe ernstiger de depressie is, hoe sterker deze factor zal werken.

* *

De vraag rijst daarom, of de huidige verhoudingen op de kapitaalmarkt zoodanig zijn, dat met dezen factor ernstig rekening zal moeten worden gehouden. Wij meenen deze vraag bevestigend te moeten beantwoorden. En wel in verband met de budgetaire politiek. Ondanks het feit, dat de begrooting in de crisis elk jaar een tekort heeft opgeleverd, bleef het vertrouwen in de staatsfinanciën ongeschokt en konden de staatsleeningen tegen een lagere rente geconverteerd worden. In den laatsten tijd is het echter steeds moeilijker gebleken de begrootingstekorten door bezuinigingen te verminderen; de toestand van onze staatsfinanciën wordt voortdurend ongunstiger, omdat de trend van de inkomsten dalende blijft en verschillende uitgaven een stijging in plaats van een zoo noodzakelijke daling vertoonen.

Onder deze omstandigheden wil de Regeering de budgetaire politiek in dienst stellen van de economische politiek, d.w.z. een herstel teweegbrengen door credietexpansie van overheidswege. Daarbij moet men in het oog houden, dat de grens van de toelaatbare begrootingstekorten reeds is overschreden. Iedere vergroting van het tekort zal het wantrouwen nog verder doen toenemen, vooral omdat de resultaten van een expansionistische politiek niet onmiddellijk

¹⁾ Het behoeft geen nader betoog, dat er tusschen het uitvoeren van openbare werken en industrialisatie groote verschillen bestaan. Industrialisatie heeft op het oogenblik in het geheel geen zin, omdat het prijs- en kostenniveau in ons land veel te hoog is en thans niet beoordeeld kan worden, in welke richting de industrialisatie van ons land moet gaan. Wij noemen deze twee doeleinden dan ook in één adem met het oog op de financiering uit het budget.

hun gunstige invloed op de staatsfinanciën zullen doen gelden.

Het gevaar van toenemende begrotingstekorten zal waarschijnlijk de deflationistische factoren verscherpen. Deze zullen voornamelijk van de kapitaalmarkt uitgaan door verkoop van obligaties, verdere oppotting en kapitaalvlucht.

Het expansionisme onder de verhoudingen, die thans in Nederland gelden, kan slechts zeer beperkt blijven, indien de Regeering den gouden standaard niet in gevaar wil brengen. Doch dan beantwoordt dit streven niet aan het doel, dat de Regeering zich heeft gesteld. Indien door middel van het expansionisme een aanmerkelijk herstel teweeg gebracht wil worden, zullen de daarvoor noodzakelijke geldmiddelen zoo omvangrijk moeten zijn, dat de gouden standaard dan waarschijnlijk zal moeten worden opgegeven, tenzij aan een manipulatie met de betalingsbalans de voorkeur wordt gegeven.

* * *

Zooals uit het bovenstaande blijkt, is het vraagstuk van de industrie-financiering en van uitvoering van openbare werken van den kant van de budgetaire politiek beschouwd. Zodoende zijn allerlei andere aspecten van het vraagstuk onaangeroerd gebleven. De Memorie van Toelichting tot het betreffende wetsontwerp geeft namelijk nog tot allerlei andere opmerkingen aanleiding, die wij hier niet meer kunnen behandelen.

Onze uiteenzetting verdient in zooverre nog een aanvulling, dat het vraagstuk van expansionisme versus budgetaire en monetaire politiek wel kan worden gesteld, doch dat het niet mogelijk is praktisch aan te geven tot hoever in bepaalde omstandigheden het expansionisme kan gaan, vooral voor een land als Nederland, welks conjunctuur in hooge mate van internationale invloeden afhankelijk is. Een verbetering van de internationale conjunctuur kan de grenzen van een expansionistische politiek verbreden zonder dat dit aanleiding geeft tot een conflict met de monetaire politiek en omgekeerd. Doch ook factoren van internen aard hebben hierop invloed. En het zijn vooral ook deze factoren, die ons sceptisch doen staan ten opzichte van de mogelijkheden tot credietexpansie, welke een politiek tot industrialisatie en tot uitvoering van openbare werken bieden onder het stelsel van den huidige gouden standaard.

v. d. V.

MOEILIKHEDEN VOOR DE GROOT-FILIAAL-BEDRIJVEN IN DE VEREENIGDE STATEN.

In E.-S.B. van 23 en 30 Januari 1935 hebben wij een en ander medegedeeld inzake een door de Federal Trade Commission ingesteld, zeer uitvoerig onderzoek en haar daarop gebaseerde conclusies betreffende de groot-filiaalbedrijven in de Vereenigde Staten. Voorts werd in E.-S.B. van 29 Maart melding gemaakt van drie door de Federal Trade Commission voorgestelde wetswijzigingen, waarvan er één betrekking had op sectie 2 van de Clayton Act en beoogde het element van gelijkheid tusschen de koopers te bevorderen en de verkoopers ervan te weerhouden hun prijzen onbepaald te discrimineeren, door te bepalen, dat prijsverschillen met werkelijke kostenverschillen redelijk moeten samenhangen en alleen op grond hiervan gerechtvaardigd zijn.

Sedertdien hebben de Amerikaansche groote winkelmaatschappijen, vooral op dit punt, nogal met tegenwind te kampen gehad. Prijsdiscriminatie is in de Vereenigde Staten steeds beschouwd — met name bijv. in de anti-trustwetgeving — als een middel, dat monopolievorming in de hand werkt en bij de groote vlucht, die de filiaalbedrijven hebben genomen, lag het voor de hand, dat hun commercieele antipoden, de „independents”, waaronder de zelfstandige groot-handelaren en detaillisten zijn te verstaan, wezen op het gevaar, dat de chains op het terrein der goederen-

distributie een monopolistische positie zouden weten te vermeesteren, hetgeen, volgens de independents, sterk in de hand zou worden gewerkt door aan de filiaalbedrijven bij hun inkoop verleende geheime, extra-kortingen, boven die, welke de zelfstandige handel geniet.

Vooraf den laatsten tijd, bij de in Amerika heerschende nieuwe opvattingen omtrent sociale rechtvaardigheid en gelijkheid, werd hierop de aandacht gevestigd en het Amerikaansche Congres besloot dan ook dezen zomer, op voorstel van een zijner leden, Patman, een onderzoek op korten termijn te doen instellen naar deze zijde van de activiteit der chains. De met dit onderzoek belaste commissie-Patman bracht daarop aan het licht, dat het grootste Amerikaansche filiaalbedrijf in de levensmiddelenbranche, de Great Atlantic and Pacific Tea Company, die ca. 16.000 winkels exploiteert, in het jaar 1934 van 340 fabrikanten niet minder dan \$ 8.100.000 aan geheime extra-kortingen en commissies, z.g. reclame-toelagen e.d. had ontvangen, zijnde één procent van haar totale omzet (\$ 842.000.000) en vijftig procent van haar totale nettowinst (\$ 16.800.000) in dat jaar.

Het behoeft wel geen nader betoog, dat na de publicatie van het bovenstaande de verhouding tusschen de hierbij betrokken fabrikanten en hun andere groep afnemers, de zelfstandige grossiers, er niet beter op is geworden en deze laatste natuurlijk geen middel onbeproefd hebben gelaten om de openbare meening en de overheid ervan te overtuigen, dat te hunnen directen nadeele op deze wijze de chains zeer geholpen worden bij het hun toegedachte streven naar een monopolie-positie bij de levensmiddelendistributie.

Het gevolg is dan ook geweest, dat hetzelfde Congreslid Patman een wetsvoorstel heeft ingediend tot amendering van de Clayton Act — die reeds prijsdiscriminatie verbiedt, wanneer het effect daarvan de concurrentie zou kunnen verzwakken of de neiging zou hebben een monopolie te scheppen in eenig handelsartikel — waarbij het betalen of aannemen van kortingen, commissies of dergelijke compensaties aan of door inkoopers wordt verboden en strafbaar gesteld. Dit wetsvoorstel is intusschen tijdens de onlangs gesloten zitting van het Congres niet meer in behandeling gekomen.

Anderzijds tracht men thans ook in verschillende staten der Unie de chains in hun vrijheid te beperken om bepaalde lokartikelen tegen abnormaal lage prijzen aan te bieden. Ook in deze loss leader selling-politiek meent men weer het streven naar een monopolie-positie te onderkennen. Hiertegen keert zich bijv. de in Juli 1935 in den staat Californië tot stand gekomen Unfair Practice Act, die verkoop beneden kostprijs (factuur- of vervangingskosten) verbiedt en daarbij den bewijslast op de schouders van dengene legt, tegen wien een aanklacht wordt gericht. Ook deze wet bepaalt voorts dat:

„The secret payment or allowance of rebates, refunds, commissions, or unearned discounts, whether in the form of money or otherwise, or secretly extending to certain purchasers special services or privileges not extended to all purchasers purchasing upon like terms and conditions, to the injury of a competitor and where such payment or allowance tends to destroy competition, is an unfair trade practice”, die wordt strafbaar gesteld.

Vervolgens zijn nog in verschillende staten der Unie wetsvoorstellen aangehangen, die beoogen de filiaalwinkels aan een extra belasting, bijv. in den vorm van een bepaald percentage van hun bruto-ontvangsten, te onderwerpen.

Volgens berichten uit de Amerikaansche levensmiddelenbranche schijnt trouwens niet alleen de sterke groei, dien de filiaalbedrijven eenige jaren geleden nog te zien gaven, tot staan gekomen te zijn, doch moeten ook hun omzetten in vergelijking met die der met hun concurrerende distributievormen relatief dalende zijn. Zij ondervinden vooral in sterke

mate concurrentie van de meestal door vrijwillige samenwerking van een of meer grossiers met groepen detaillisten tot stand gekomen z.g. „voluntary chains”.

Naar in een onlangs door Poor's Publishing Co. ingesteld onderzoek wordt medegedeeld, is het aantal vrijwillige filiaalbedrijven in de kruidenierswarenbranche van 1929 tot 1934 met 105 procent tot 775 gestegen en zouden in laatstgenoemd jaar hun totale gezamenlijke omzetten voor het eerst gelijk zijn aan die der corporate chains. Volgens dit onderzoek exploiteerden de corporate chains in deze branche aan het eind van 1934 tezamen 52.618 filiaalzaken, terwijl 103.334 winkels bij een of ander vrijwillig filiaalbedrijf waren aangesloten en hiernaast nog 130.748 geheel onafhankelijke kruidenierszaken bestonden.

Dr. Th. VAN LUYTELAER.

WAAROM WORDT DE STORTING DER WINST OP DE VERMUNTING VAN HET GROVE ZILVER IN HET INDISCHE MUNTfonds NIET OPGESCHORT?

Zooals bekend zijn er voor een Regeering, die geen kans ziet de begroting kloppend te maken, verschillende soorten van bezuinigingen, werkelijke en schijnbare. Deze laatste bestaan in het verschuiven van uitgaven naar de toekomst. Zoowel de Nederlandsche als de Indische Regeering heeft tot deze eenigszins struisvogelachtige methode haar toevlucht moeten nemen. Wat Indië betreft denken wij bijv. aan het feit, dat geen stortingen meer plaats hebben in de fondsen voor de pensioenen der ambtenaren en hun weduwen en wezen.

Wij zullen er ons niet in verdiepen, hoe dat dan gaan moet als de toekomst eenmaal heden is geworden en de begroting der gewone uitgaven dus zal worden verhoogd met de pensioenen, waarvoor dan immers niet meer uit de fondsen geput kan worden. Er is hier bittere noodzaak en als men staat voor de keus tusschen twee mogelijkheden tot het verkrijgen van gelden ter dekking van de uitgaven: ze te onthouden aan de fondsen of ze te leenen, wat weer een beroep noodig maakt op het Staatscrediet, dan is de beslissing niet moeilijk.

Nu heeft één ding ons echter getroffen.

Wij zijn een zeer solide natie. Niet zoozeer omdat wij (thans met een bloedend hart in den steek gelaten) pensioenreserves aanlegden. Immers, deze fondsen dienen om verplichtingen te waarborgen, die in de toekomst zeker zullen ontstaan. Dit is dus niets bijzonders. Maar wij gaan nog veel verder. Wij maken ook nog spaarpotjes voor verplichtingen, waarvoor wij *misschien* (en volgens bevoegden dan nog zeer *misschien*) zullen komen te staan.

Dit is prijselijk.

Maar nu komt het vreemde. Men zal toegeven, dat fondsvorming voor *zekere* toekomstige schulden belangrijker is dan die voor *eventuele*. En dat men dus, zooals men op een schip in nood de minst kostbare lading het eerst „werpt”, in tijden van financiële druk de minst noodzakelijke fondsvorming het eerst achterwege laat.

Aldus doet de Regeering naar wij meenen echter niet.

Wat is namelijk het geval?

Met fondsvorming voor *eventuele* verplichtingen bedoelen wij de instelling van het Indische muntfonds. Zooals bekend moeten alle winsten, gemaakt op de voor rekening van Nederlandsch-Indië aangemunte zilveren munt, hierin gestort worden. Het standpunt der Regeering is naar wij aannemen, dat het fonds dient ter dekking van verliezen op eventuele ontmuting door den Staat te lijden. De noodzaak tot zulk een ontmuting zou naar men weet zich voordoen wanneer door een aanhoudend ongunstige betalingsbalans het goud wegvloede en de buitenlandse betalingen met zilver zouden moeten geschieden. De zilveren guldens en rijksdaalders zouden dan slechts tot hun metaalwaarde in betaling genomen

worden en de depreciatie ware hiermee een feit. Krachtens de wet ware de Regeering alsdan verplicht in te grijpen door tegen intrekking van 25 miljoen nominale guldens, rijksdaalders of halve guldens een goudwaarde tot datzelfde bedrag beschikbaar te stellen.

Nu is de kans op zulk een ontmuting zeer gering en in ieder geval onzeker. Gelden in het fonds storten beteekent van het standpunt der Regeering dus *reserveeren voor een onzekere gebeurtenis*. Zulk een reserveering neemt dus rang na de storting in pensioenfondsen en is omgekeerd eerder aan de beurt voor opschorting.

Echter handelt de Indische Regeering niet naar dezen gedachtengang. Althans wij vernamen nog niets van een voorstel tot wijziging van de bepalingen der Indische Muntwet, die de storting voorschrijven. Toch is de zaak naar wij vermoeden zeer actueel want het is waarschijnlijk, dat de vermuting der grove zilvermunt van het gehalte van 945 tot 720 duizendste, waarop aanzienlijke winst gemaakt wordt, nog niet is afgelopen. Althans werd volgens het jongste verslag der Javasche Bank in 1934 ruim 16 miljoen ter vermuting van Indië naar Nederland gezonden. Wij weten niet hoever men hiermede gevorderd is, ook niet of er sindsdien nog nieuwe verzendingen hebben plaats gehad. Het is mogelijk, dat de miljoenen bedragende winst reeds haar wettelijke bestemming heeft gevonden en belegd is in staatspapieren. Mocht dit echter niet het geval zijn of mocht er in de toekomst nog winst te maken zijn, dan wenschen wij de aandacht te vestigen op de inconsequentie, die er in gelegen is om, terwijl bedragen, bestemd voor *vaststaande* toekomstige verplichtingen, aan die bestemming worden onttrokken en aangewend voor de gewone uitgaven, daarentegen ter voorziening tegen een *onzekere* gebeurtenis baten te reserveeren in plaats van ze mede aan een sluitend budget dienstbaar te maken.

Zooals reeds aangegeven gaan wij er in het voorgaande van uit, dat de Regeering het muntfonds opvat als reserve tegen verliezen op ontmuting, althans in geen geval als een onaantastbare rem op eventuele winzucht van den fiscus. Dit leiden wij af uit de omstandigheid, dat reeds sedert een paar jaar de rente van de effecten, waarin het Ned.-Indisch fonds is belegd, niet meer wordt bijgeschreven (zulks krachtens een wijziging in de Muntwet) en dus den Staat ten goede komt. Hetgeen immers niet te vereenigen zou zijn met het remstandpunt. Waar wij dus concludeeren, dat de Overheid de andere opvatting is toegedaan, nl. dat het fonds als reserve is te beschouwen, dient zij als het tot „werping” van reserves komt voor deze geen uitzondering te maken doch haar zelfs den voorrang toe te kennen, die haar, naar wij betoogden, toekomt.

Mocht men vragen of het nu wel geoorloofd is de muntwinsten aan te wenden voor dekking van het tekort op de *gewone* Indische uitgaven, dan luidt ons antwoord: indien het er nu eenmaal zoo mee gesteld is, dat de eene reserve hiervoor gebruikt wordt, waarom dan de andere niet?

Mr. K. DENIJS.

AANTEKENINGEN.

Gevaren van credietinflatie in de Vereenigde Staten.

Aan de rede, door Benjamin M. Anderson Jr. gehouden voor „The Investment Bankers Association of America” op 30 October jl., ontleenen wij het volgende:

Het vraagstuk, dat ontstond door de extra „reserves” van de member banks van het Federal Reserve System, is zóó nieuw, dat er veel verwarring over is ontstaan. Deze reservegelden zijn sedert begin 1934 van 900 miljoen Dollar tot 2 milliard 900 miljoen Dollar gestegen (16 October 1935). Het cijfer van 900 miljoen was op zichzelf al zóó groot, dat het

voor de periode van de groote credietexpansie in de jaren vóór 1929, reeds te omvangrijk was.

Credietexpansie is géén noodzakelijk gevolg van de extra reserves. In tijden van depressie kunnen zich de extra reserves ophoopen en de rente kan lang laag blijven, maar er is tenslotte vertrouwen noodig en behoefte aan zakelijke zekerheid. Is de stemming om te leenen willig, dan kan credietexpansie snel plaats hebben, zelfs op de basis van betrekkelijk kleine overtollige reserves, zooals bleek in 1924 en 1927.

Het zou echter zeer ernstig zijn, wanneer er thans een periode kwam van groote activiteit in zaken en een sterk speculatieve geest met de huidige overvloedige reserves gepaard ging.

Wat kan hiertegen worden gedaan?

Een discontoverhooging van de Federal Reserve Banks zou geen zin hebben, omdat de Fed. Res. Banks zelf haast geen discontierungen hebben; dus is de invloed op de member banks, die uitgaat van een discontoverhooging, zeer gering. Er kunnen nu twee maatregelen worden aangewend, nl.:

1e. het verkoopen van staatsfondsen door de Fed. Res. Banks; hun bezit aan staatsfondsen bedraagt \$ 2.430 millioen, zoodat door den verkoop hiervan de overtollige reserves zouden kunnen worden teruggebracht tot iets beneden de \$ 500 millioen;

2e. het verhoogen van de dekkingspercentages van de member banks — de Banking Act van 1935 maakt het mogelijk dit te doen — tot het dubbele van de huidige percentages. Indien hiertoe zou worden besloten, dan zouden de extra reserves hierdoor heelemaal in beslag kunnen worden genomen.

Het is duidelijk, dat de combinatie van deze maatregelen de extra reserves volkomen zou doen verdwijnen.

Behalve de leiding van het Fed. Res. System, kan ook de schatkist de reserves beïnvloeden door het terugtrekken van de groote deposito's, die zij bij de member banks heeft uitstaan.

Het probleem is dus te beheerschen, zelfs al zou er nog meer goud naar Amerika stroomen.

Nu wordt echter de vrees geuit, dat door het verkoopen van de staatsfondsen door de Fed. Res. Banks de koers sterk zal dalen; bovendien vreest men, dat door het verhoogen van de dekkingspercentages der member banks, die banken, welke niet over groote reserves beschikken, zouden protesteeren, zoodat de maatregelen waarschijnlijk niet zouden kunnen worden uitgevoerd.

Allereerst wijst Anderson erop, hoe gering de invloed is geweest van de laatste vermeerdering met 1 milliard van de extra reserves op de geldrente en op de koersen van de staatsfondsen.

Van de door hem bijgevoegde cijfers, waaruit deze conclusie volgt, geven wij in het navolgende staatje een gedeelte weer.

Hieruit blijkt bovendien, dat de extra reserves wel invloed hebben gehad op het rendement van staatsfondsen, maar dat de stabilisatie van den Dollar en het hernieuwde vertrouwen in het geld belangrijker waren. De rendementvermindering na Maart 1934 is voor een deel toe te schrijven aan het groeiend vertrouwen door de stabilisatie, voor een deel aan de reeds bestaande extra reserves, waarvan het effect cumulatief was, en in mindere mate aan de nadien gevormde extra reserves. De sterke stijging van de rendementen in September 1934 was een gevolg van de budget- en valuta-vooruitzichten.

Zelfs ten aanzien van het rendement der Governments Bonds is gezond financieel beheer van de schatkist en overheid veel belangrijker dan de laatste 1½ of 2 milliard van de extra reserves. Indien de geldrente zoo laag is als zij de laatste twee jaren is geweest, tot uiting komende in de rente van bank-accepten of schatkistpapier, zijn de schommelingen, die plaats hebben, onbelangrijk.

Het blijkt, dat de vermeerdering van extra reserves

Reserves van de member banks en rentevoeten.

Data	Totale reserves van de member banks (Millioen \$)	Extra reserves (geschat door Federal Reserve Board) (Millioen \$)	Gemiddeld rendement van U. S. Treasury Bills ⁴⁾	Rendement van U. S. Gov. Bonds ²⁾
			3-6 mnd.	in % per jaar
1929-Sept.	2,335 ¹⁾	34 ¹⁾	—	3.68
1930-Jan.	2,349 ¹⁾	45 ¹⁾	—	3.43
Juli	2,417 ¹⁾	74 ¹⁾	—	3.23
1931-Juli	2,407 ¹⁾	124 ¹⁾	0.49	3.11
Dec. 2	2,073	25	3.25	3.92
1932-Febr. 24	1,878	27	2.66	4.11
Mei 4	2,147	289	0.43	3.71
Dec. 28	2,482	554	0.09	3.31
1933-Mrt. 8	1,776	129	2.29	3.44
Apr. 12	2,096	388	0.57	3.43
Sept.	2,596 ³⁾	774 ³⁾	0.10	3.20
Nov.	2,573	727	0.42	3.46
Dec.	2,675	815	0.70	3.53
1934-Jan.	2,652	745	0.67	3.50
Mrt.	3,439	1,432	0.08	3.21
Mei	3,763	1,680	0.06	3.01
Juli	4,020	1,873	0.08	2.85
Sept.	3,970	1,768	0.27	3.20
Dec.	3,961	1,678	0.15	2.97
1935-Jan.	4,542	2,203	0.14	2.83
Mrt.	4,285	1,888	0.10	2.69
Mei	4,827	2,322	0.10	2.61
Juli	5,100	2,513	0.07	2.59
Aug.	5,346 ³⁾	2,779 ³⁾	—	2.66
Oct. 16	5,534	2,910	0.14	2.80 ⁵⁾

¹⁾ Maandgemiddelden.

²⁾ Gemidd. rendement berekend door schatkist.

³⁾ Van September 1933 tot en met Augustus 1935; deze gegevens hebben betrekking op den laatsten Woensdag van de maand.

⁴⁾ Gegevens van Juli 1931 tot Mei 1934 zijn voor 3-mnd. wissels; die van Juli 1934 tot Januari 1935 voor 6-mnd. wissels; Maart, Mei en Juli 1935 zijn voor wissels van 133 dagen.

⁵⁾ Week van 12 Oct.

van \$ 27 millioen op 24 Februari tot \$ 289 millioen op 4 Mei 1932 meer verschillen in rentestand en rendementen heeft veroorzaakt dan de vermeerdering van \$ 2 milliard sinds begin 1934.

Uit het bovenstaande valt te concludeeren, dat er geen gevaar aanwezig is bij het snel nemen van krachtige maatregelen om de overtollige reserves onmiddellijk met 1½ à 2 milliard omlaag te drukken, opdat zij, al blijven zij buitengewoon groot, toch te beheerschen zullen zijn, wanneer de groote speculatie gaat beginnen.

Een geforceerde verkoop van staatsfondsen, zonder met de markt rekening te houden, zou de koers natuurlijk ineen doen storten. Maar nog geen 10 pCt. van het staatspapier, hetwelk de Fed. Res. Banks in portefeuille hebben, zijn obligaties. Indien de Fed. Res. Banks eenvoudig haar kort papier laten afloopen, en de Commercial Banks worden verzocht het nieuw uitgegeven papier tegen een iets hoogere rente op te nemen, zou men op deze wijze geen gevaar loopen. Bovendien zou de schatkist kunnen overwegen een leening te plaatsen, om een gedeelte van de vlottende schuld, die nu bij de Fed. Res. Banks is ondergebracht, te consolideeren. Dit zou gelijktijdig zoowel de overtollige reserves, als het bezit aan staatsfondsen der Fed. Res. Banks verminderen.

Er wordt gevreesd, dat geheel afgezien van de gevolgen op de geldmarkt het vertrouwen voornamelijk op de markt van overheidspapier zou afnemen, doordat de Fed. Res. Banks haar bezit aan staatsfondsen zullen gaan verminderen. Volgens Anderson is dit volkomen ongemotiveerd, integendeel, de financiële wereld zou een zoodanig optreden beschouwen als een uiting van een gezond financieel beheer, hetwelk zij zou toejuichen en heeggen tot het versterken van het staatscrediet zou leiden.

Weliswaar moet de Federal Reserve Board voorzichtig zijn met de bestaande dekkings-eischen te ver-

dubbelen, maar hij zou er goed aan doen in elk geval een begin te maken met een verhooging van 33½ pCt., daarbij een voldoende aanzeggingstermijn in acht nemende, om de individuele banken niet te overvallen en om te kunnen beoordeelen wat de gevolgen voor de geldmarkt zouden zijn.

Wanneer het laatste milliard vermeerdering van de overtollige reserves al geen invloed had, is het redelijk om te verwachten, dat een groot deel zou kunnen worden weggenomen zonder ernstige gevolgen.

Het plan om de dekkingseischen te verzwaren, dat nieuw is in de historie, zal bij de zeer groote reserves met spoed moeten worden uitgevoerd.

Boven elk ander plan heeft het dit voordeel, dat wanneer eenmaal de dekkingseischen zijn verzwared, de mogelijke invloed van extra reserves ten aanzien van een toekomstige credietexpansie hierdoor wordt verminderd.

Een van de oorzaken, welke grootendeels bijdroegen tot de enorme overexpansie van crediet in de periode van 1922 tot 1928, was de geringe dekkingseisch, welke in den oorlog werd ingevoerd. De dekkingseischen voor direct opvraagbare deposito's werden in New-York en Chicago teruggebracht op 13 pCt., in andere „Reserve Cities" op 10 pCt. en voor de country banks op 7 pCt., terwijl het percentage voor niet-direct opvraagbare deposito's werd teruggebracht op 3 pCt. voor alle banken. De geringe eisch van 3 pCt. voor niet direct opvraagbare deposito's was funest, daar het grootste gedeelte der credietexpansie door deze werd gefinancierd.

Indien de dekkingseischen gedurende deze periode

hooger waren geweest, zouden het binnenkomende goud en de politiek van goedkoop geld van het Fed. Res. System veel minder schadelijk zijn geweest.

De maatregelen om de overtollige reserves te verminderen moeten zeer ver gaan, wil men in een periode van groote bedrijvigheid en speculatief enthousiasme een warboel vermijden; intusschen zal dan de Staat meer rente hebben te betalen.

Anderson stelt nu voor, dat de leidinggevende personen van het Fed. Res. System er ernstig naar zullen streven, de overtollige reserves, die in de laatste anderhalf jaar zijn ontstaan, weg te werken; en na dit te hebben bereikt, moeten zij voorzichtig trachten hun verloren contrôle op de geldmarkt te herwinnen.

Voor een afdoende behandeling van dit vraagstuk hebben de leiders een groote mate van onafhankelijkheid en durf nodig. De Board of Governors zal onder de nieuwe Banking Act in 1936 opnieuw worden samengesteld. De grootste dienst, dien de financiële wereld het Amerikaansche volk kan bewijzen, is telkens weer te wijzen op het belang van het kiezen in den nieuwen Board van menschen met onbetwiste bekwaamheid, durf en onafhankelijkheid. Hij zal stelling hebben te nemen tegen vijandelijkheid en scherpe critiek.

Het is zeker, dat de dingen niet op hun beloop mogen worden gelaten en dat de in functie zijnde leiders van het Federal Reserve System ook thans reeds kunnen beginnen met het doen verdwijnen van de overtollige reserves, welke sedert het begin van 1934 zijn ontstaan, opdat hun opvolgers niet voor een onoplosbaar probleem komen te staan.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. 1)

	Banken	Electri- citeit	Handels- ondern.	Industrie	Kunst- zijde	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheep- vaart	Suiker	Tabak	Thee
Gemiddelde 1929	158.3	337.5	168.0	432.7	243.0	268.7	402.0	233.5	125.0	398.4	487.3	443.2
" 1930	149.4	257.7	125.6	264.9	87.4	177.2	371.1	110.7	82.6	292.9	361.3	357.2
" 1931	118.1	211.8	93.4	167.7	64.5	144.5	209.8	51.8	49.6	181.9	241.6	251.4
" 1932	76.4	178.3	67.1	115.6	37.6	106.4	137.5	27.0	24.9	107.2	137.9	175.9
" 1933	84.0	201.8	79.3	137.8	27.8	143.4	164.5	42.8	23.1	112.9	135.9	211.3
" 1934	75.2	186.8	76.4	158.-	52.2	175.7	155.7	62.5	16.1	94.0	150.8	242.8
Januari 1934	79.2	190.1	85.1	159.-	49.9	157.7	176.6	52.4	18.6	99.9	130.3	229.6
Februari	80.6	187.4	88.5	158.7	50.9	165.7	178.1	53.3	19.-	106.6	136.2	240.4
Maart	80.2	187.4	87.3	156.9	60.2	176.1	170.2	54.8	20.1	104.-	135.9	243.4
April	77.-	190.5	85.1	157.9	59.1	172.9	158.1	56.4	18.5	98.-	137.5	246.8
Mei	75.4	190.7	80.8	155.9	55.1	178.8	155.5	68.1	17.4	98.9	144.8	252.8
Juni	71.1	192.-	72.5	154.-	53.8	181.4	157.5	65.8	14.8	96.1	154.1	250.9
Juli	72.4	195.8	69.-	156.7	50.8	182.4	152.7	68.1	14.7	92.-	157.8	254.7
Augustus	74.8	188.2	70.8	155.6	50.7	179.7	151.9	73.1	15.2	94.2	168.-	255.7
September	76.7	188.1	71.8	157.9	51.-	177.2	151.9	72.2	16.1	93.6	168.2	236.1
October	76.7	183.8	69.6	160.8	50.6	176.9	145.3	65.7	14.4	86.5	164.3	238.1
November	74.9	179.5	67.9	161.3	48.5	179.-	137.-	58.4	12.9	79.-	153.3	232.3
December	72.2	167.6	68.1	161.3	46.3	180.2	133.5	61.4	11.9	79.3	159.1	232.4
Januari 1935	74.3	164.3	74.5	169.-	45.4	178.8	140.-	81.6	18.8	88.4	168.3	237.4
Februari	78.4	166.4	80.1	171.8	45.7	173.4	140.6	79.9	19.8	93.9	166.4	232.7
Maart	79.2	165.4	78.4	170.5	47.8	162.7	136.5	73.1	18.-	91.8	164.8	208.4
April	81.2	165.3	81.8	175.6	48.9	171.6	151.-	76.-	18.5	100.2	161.7	214.5
Mei	83.-	166.1	84.2	179.7	45.3	172.8	173.8	79.3	17.3	99.8	162.8	226.-
Juni	82.6	167.1	86.1	180.1	44.6	177.1	186.3	86.3	17.7	97.2	169.4	232.9
Juli	81.8	166.4	85.-	178.9	44.1	176.6	187.3	84.4	17.4	94.3	175.2	224.-
Augustus	81.4	163.8	85.3	178.8	43.6	178.7	195.2	82.2	18.1	96.5	182.1	218.8
September	79.3	152.8	84.7	170.3	41.9	174.-	189.3	76.3	20.4	94.9	177.9	223.2
October	78.4	148.7	84.8	168.5	40.6	176.3	191.8	77.7	24.9	106.3	178.8	241.3

Schommelingen in het aandelen-indexcijfer. 2 Januari 1935 f 2.064.260.000 = 100.

2 Januari	100.-	6 Maart	103.8	1 Mei	109.4	3 Juli	117.-	4 Septemb.	114.3
9 "	102.4	13 "	103.2	8 "	110.6	10 "	115.8	11 "	114.2
16 "	103.8	20 "	104.2	15 "	111.6	17 "	115.7	18 "	114.4
23 "	108.1	27 "	106.1	22 "	115.5	24 "	120.-	25 "	114.1
30 "	106.1	3 April	109.1	29 "	116.7	31 "	116.8	2 October	112.2
6 Februari	107.6	10 "	109.-	5 Juni	118.7	7 August.	118.8	9 "	113.7
13 "	106.3	17 "	108.6	12 "	119.1	14 "	120.1	16 "	115.1
20 "	107.3	24 "	108.7	19 "	116.6	21 "	118.4	23 "	117.3
27 "	105.7			26 "	116.8	28 "	116.7	30 "	118.4

1) Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 15 Januari 1930, blz. 64. Nadruk verboden.

Beperking van vrouwenarbeid.

Wanneer een steeds toenemend aantal werklieden niet in staat is om arbeid te vinden en aangewezen is op ondersteuning van overheidswege, is het logisch, dat verschillende methoden worden voorgedragen om het aantal werklozen te beperken; een dezer methoden is de beperking van den arbeidsduur, waardoor men bereiken wil, dat de beschikbare hoeveelheid arbeid verdeeld wordt over zooveel mogelijk personen.

Nauw verwant met deze methode is die, waarbij gestreefd wordt om de beschikbare hoeveelheid arbeid in de eerste plaats ten goede te doen komen aan de daarvoor het meest geëigende personen. Bij de beoordeeling, welke personen het meest daartoe geëigend zijn, legt men dan echter vaak andere criteria aan dan zuiver economische; ook argumenten van ethischen aard laat men daarbij een rol spelen. Zoo is, om een voorbeeld te noemen, de houding door de Regeering — en op haar aandringen door de lagere publiekrechtelijke lichamen — aangenomen jegens den arbeid der gehuwde ambtenares meer beïnvloed door een ethisch dan door een economisch standpunt. Wij kunnen ons deze houding indenken en kunnen haar zelfs tot op zekere hoogte verdedigen.

Wanneer men ziet, dat in het winterhalfjaar 1934/1935 gemiddeld bijna 400.000 werklozen ingeschreven waren bij de organen van de openbare arbeidsbemiddeling en men in aanmerking neemt, dat daarvan nog geen 15.000 werkloze vrouwelijke arbeidskrachten waren, wanneer men daarbij ook let op de voortdurende toeneming van het percentage vrouwelijke arbeidskrachten in de industrie (18,36 pCt. in 1932 tegen 16,78 pCt. in 1922) is het volkomen begrijpelijk, dat de Minister van Sociale Zaken overwogen heeft, of, naast de bestrijding van de werkloosheid in het algemeen, iets gedaan zou kunnen worden om de werkloosheid onder de mannelijke arbeidskrachten eenigszins te verminderen door op eenige terreinen de bestaande werkgelegenheid voor vrouwen een weinig in te perken. Het valt o.i. als een wanstoestand aan te merken, dat de vrouwen en meisjes naar de fabrieken trekken, aldaar de werkgelegenheid voor de mannen en jongens verminderen, terwijl de plaatsen, welke deze vrouwen in huiselijke diensten open laten, bezet worden door buitenlandsche werkkrachten. In den tijd, waarin wij thans leven, is het ontoelaatbaar, dat eigen mannelijke werkkrachten afgestooten worden en buitenlandsche — in casu Duitische en Oostenrijksche — vrouwen en meisjes daarvan in wezen profiteeren. Wij laten daarbij de vraag, welke werkkring voor meisjes het meest geschikt is als leerschool voor haar latere functie als huisvrouw en huismoeder, een vraag, welke voor de Overheid toch ook van belang moet zijn, onbesproken.

Het valt daarom in bovenbedoelden bewindsman te loven, dat hij door het indienen van een voorontwerp van wet houdende eenige beperkende bepalingen ten aanzien van het verrichten van arbeid door vrouwelijke arbeidskrachten bij den Hoogen Raad van Arbeid een poging heeft aangewend, om, zij het als tijdelijke voorziening, eenerzijds den arbeid van meisjes van

14 en 15 jaar in fabrieken en op kantoren te verbieden en anderzijds de mogelijkheid te openen, dat bepaalde soorten van arbeid voor vrouwen en meisjes verboden kunnen worden. Beide maatregelen kunnen ertoe bijdragen, dat jongens, die anders werkloos zouden moeten blijven, in het productie-proces worden opgenomen. Blijkt uit het medegedeelde op blz. 6 e.v. van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer nopens het ontwerp der Rijksbegroting voor 1935, Hoofdstuk XA nog een groote aarzeling om op dit gebied in te grijpen, thans acht de Minister van Sociale Zaken langer weifelen niet gewettigd en vandaar dan ook dit voorontwerp van „Wet vrouwelijke arbeidskrachten”.

Deze wet tracht het gestelde doel — de vervanging van vrouwelijke door mannelijke arbeidskrachten — op tweeërlei wijze te bereiken.

In de eerste plaats bepaalt artikel 2, dat een meisje beneden 16 jaar in een fabriek, werkplaats of kantoor geen arbeid mag verrichten, behoudens in de gevallen, waarin dit bij algemeenen maatregel van bestuur voorwaardelijk of onvoorwaardelijk is toegestaan. En in de tweede plaats kunnen volgens artikel 3 bij algemeenen maatregel van bestuur soorten van arbeid worden aangewezen, welke door een meisje of een vrouw in een fabriek, werkplaats of kantoor niet mogen worden verricht of slechts mogen worden verricht onder de bij of krachtens dien algemeenen maatregel gestelde voorwaarden.

Men ziet dus, dat voor de gevolgen, die deze wet zal hebben, alles zal afhangen van de nader te geven algemeene maatregelen van bestuur. De van artikel 2 te geven dispensaties, alsmede de algemeene maatregelen bedoeld in de artikelen 2 en 3 kunnen met de dispensaties van die maatregelen het effect gelijk nul doen zijn. Hoewel wij over het algemeen de toekenning van bevoegdheden, welke het effect van een door den wetgever getroffen maatregel zoo sterk kunnen beïnvloeden, niet toejuichen, meenen wij, dat in het onderhavige geval moeilijk een andere weg had kunnen worden gekozen. Het terrein, dat hier betreden wordt, is vol voetangels en klemmen. Gewaakt moet worden voor een verzwaring van de lasten der bedrijven; een dergelijke verzwaring toch zou een stimulans voor verdere mechanisatie, dus voor tijdelijke verkleining van de rechtvaardiger te verdeelen hoeveelheid arbeid, kunnen beteekenen. Zoowel de Memorie van Toelichting tot dit voor-ontwerp als de mededeelingen in de bovenbedoelde Memorie van Antwoord geven ons de overtuiging, dat men ten departementen niet blind is voor de gevaren.

Alvorens ons oordeel over het voor-ontwerp samen te vatten, een enkel woord over de techniek der wet.

De „Wet vrouwelijke arbeidskrachten” is technisch te beschouwen als een complement van de Arbeidswet 1919. Artikel 9 der Arbeidswet 1919 kent een arbeidsverbod voor een kind beneden 14 jaar of een nog schoolplichtig kind, terwijl artikel 10 der Arbeidswet 1919 bepaalt, dat een algemeene maatregel van bestuur voorschrijft, dat bepaalde soorten van arbeid of arbeid onder bepaalde omstandigheden door jeugdige personen of door vrouwen niet mag worden

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	28 Oct./2 Nov. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	28 Oct./2 Nov. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	1935	1934
Tarwe	25.472	834.318	1.165.380	—	16.501	29.855	850.819	1.195.235
Rogge	4.962	194.282	362.794	—	701	15.257	194.983	378.051
Boekweit	1.051	18.054	18.923	—	—	—	18.054	18.923
Maïs	19.568	644.171	775.070	—	98.977	193.785	763.148	968.855
Gerst	3.801	291.879	314.655	441	25.222	43.949	317.101	358.604
Haver	4.389	127.890	106.677	—	1.660	3.195	129.550	109.872
Lijnzaad	3.151	153.683	184.330	—	288.199	200.626	441.882	384.956
Lijnkoek	275	40.677	59.011	—	—	25	40.677	59.036
Tarwemeel	563	16.760	17.644	644	5.791	3.039	22.551	20.683
Andere meelsoorten	1.030	27.721	49.500	65	2.834	6.047	30.555	55.547

verricht of slechts mogen worden verricht onder de bij dien algemeenen maatregel gestelde voorwaarden. Men ziet de analogie tusschen de verschillende bepalingen. Uiteraard is de doelstelling een andere: bij de Arbeidswet 1919 domineert het belang van de arbeidskracht, bij de „Wet vrouwelijke arbeidskrachten” het belang van de samenleving. Een nauwe samenhang met de Arbeidswet 1919 verraadt ook artikel 1 van het voor-ontwerp, dat voor de beteekenis der gebruikte termen verwijst naar deze wet.

Ware de „Wet vrouwelijke arbeidskrachten” niet bedoeld als tijdelijke voorziening — zij vervalt met ingang van den veertienden dag na dien, waarop de Kroon heeft verklaard, dat de omstandigheden haar voortbestaan niet langer noodig maken (men lette op de analogie met artikel 15 der Huurcommissiewet van 26 Maart 1917, S. 257) — haar bepalingen hadden zonder bezwaar opgenomen kunnen worden in de Arbeidswet 1919.

Tenslotte ons uiteindelijk oordeel over het voor-ontwerp: de doelstelling juichen wij toe; over de praktische toepassing moeten wij ons het oordeel voorbehouden; in de Memorie van Toelichting ligt de garantie, dat de toepassing een zoodanige zal zijn, dat de gevolgen niet averechts zullen zijn. Laat ons hopen, dat de wet met wijsheid toegepast zal worden, opdat zij een zegen zij voor de mannelijke — en indirect ook voor de vrouwelijke — werkloozen, maar laat ons nog vuriger hopen, dat spoedig de dag daar is, dat de Kroon kan verklaren, dat de omstandigheden haar voortbestaan niet langer noodig maken.

Dr. F. BREEDVELT.

Vergadering Nederlandsch Economisch Instituut

Donateurs en leden worden opgeroepen tot bijwoning van de vergadering van curatoren, stichters en beschermers op Maandag 18 November a.s. te 14 uur 30 in het gebouw van de Nederlandsche Handels-Hoogeschool, Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam. Directie N.E.I.

MAANDCIJFERS.

PRODUCTIE DER STEENKOLEN-, BRUINKOLEN- EN ZOUTMIJNEN

(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen.)

I. Gezamenlijke Steenkolenmijnen.

	Sept. 1935	Jan./Sept. 1935	Jan./Sept. 1934
Prod. Steenkolen in tonnen	956.651	8.795.276	9.193.778
Aantal normale werkdagen	211	206	229

II. Bruinkolenmijn „Carisborg”.

	9.936 ²⁾	78.246	86.968 ²⁾
Netto-productie in tonnen..			
Aantal normale werkdagen	13	127	161

III. Zoutmijnen. (Kon. Ned. Zoutindustrie te Boekelo.)

Afgeleverd:	Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg”	Zoutmijnen
Geraff. zout(ton)	6.456	52.384	11.932 ³⁾
Industriezout(„)			
Afvalzout(„)			
Aantal normale werkdagen	25	230	51 ³⁾

Aantal arbeiders.	Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg”	Zoutmijnen
1 October 1935.....	{ 10.127 ⁴⁾ } { 18.897 ⁶⁾ }	71	256
1 October 1934.....	{ 10.273 ⁴⁾ } { 20.186 ⁶⁾ }	88	—

1) Wilhelmina, Emma, Hendrik en Maurits, Laura en Julia; 2) Domanië Mijne en Willem-Sophia; 3) 19 Oranje-Nassaumijnen II, III en IV; 4) Oranje-Nassaumijn I. 5) 7270 ton ruwe bruinkool en 2.666 ton bruinkoolbriketten. 6) Januari en Mei. 7) Bovengronds. 8) Incl. 1.902 arbeiders in de nevenbedrijven. 9) Ondergronds. 7) Incl. 1.989 arbeiders in de nevenbedrijven.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc Wissels. 4 5 Nov. '35	Liissabon 5 13 Dec. '34
Bk. { Bel. Binn. Eff. 4 1/2 5 Nov. '35	Londen 2 50 Juni '32
{ Vrsch. in R.C. 4 1/2 5 Nov. '35	Madrid 5 9 Juli '35
Athene 7 14 Oct. '33	N.-York F.R.B. 1 1/2 1 Feb. '34
Batavia 4 1 Juli '35	Oslo 3 1/2 22 Mei '33
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 3 8 Aug. '35
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3 1/2 25 Jan. '33
Boekarest 4 28 Aug. '35	Pretoria 3 1/2 15 Mei '33
Brussel 2 16 Mei '35	Rome 5 9 Sept. '35
Budapest 4 28 Aug. '35	Stockholm .. 2 1/2 1 Dec. '33
Calcutta 3 1/2 16 Febr. '33	Tokio 3.65 2 Juli '33
Dantzig 5 21 Oct. '35	Weenen 3 1/2 10 Juli '35
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau 5 26 Oct. '33
Kopenhagen 3 1/2 22 Aug. '35	Zwits. Nat. Bk. 2 1/2 3 Mei '35

OPEN MARKT.

	1935				1934	1933	1914
	2 Nov.	28 Oct./2 Nov.	21/26 Oct.	14/19 Oct.	29 Oct./3 Nov.	30 Oct./4 Nov.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc.	3 1/2	3 1/2-5/8	3 3/8-4 1/4	4 3/8-5	1/2	3 5-1/2	3 1/8-3 1/16
Prolong.	3-1/4	2 3/4-3 3/4	3 1/2-4 1/2	4 1/2-5 1/2	1	1	2 1/4-3 1/4
Londen Daggeld...	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1 1/4-2
Partic. disc.	9/16-5/8	9/16-5/8	9/16-5/8	9/16-11/16	1/2-5/8	7/8-1	4 1/4-3 1/4
Berlijn Daggeld...	3 1/4	3-3/4	3	3-1/4	4-5 1/2	4 1/2-6	—
Maandgeld	3-1/8	3-1/8	3-1/8	3-1/8	4 1/2-6	4 1/2-6	—
Part. disc.	3 1/8	3-1/8	3	3	3 3/4	3 1/8	2 1/8-1 1/2
Warenw...	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	—
New York Daggeld 1)	3/4	1/4-3/4	1/4	1/4	1	3/4	1 1/4-2 1/2
Partic. disc.	5/16	5/16	5/16	5/16	5/16	1/2	—

1) Koers van 1 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
29 Oct. 1935	1.47 5/16	7.24 1/2	59.26	9.71	24.80 1/2	100 3/8
30 „ 1935	1.47 5/16	7.24 3/4	59.26	9.71 3/8	24.80 1/2	100 1/16
31 „ 1935	1.47 3/8	7.24 3/8	59.26	9.71	24.81	100 1/16
1 Nov. 1935	1.47 1/16	7.23 1/2	59.24	9.70 1/2	24.81 1/2	100 1/16
2 „ 1935	1.47 1/4	7.23 3/8	59.25	9.70 3/8	24.81	100 1/16
4 „ 1935	1.47 3/8	7.25 1/4	59.25	9.70 3/8	24.89	100 1/16
Laagste d.w. 1)	1.47	7.23	59.17 1/2	9.69 3/8	24.77 1/2	99 3/4
Hoogste d.w. 1)	1.47 1/2	7.25 1/4	59.30	9.71 3/4	24.89	100 1/16
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
29 Oct. 1935	47.91	—	6.11	1.17 1/2	11.97 1/2	20.11 1/2
30 „ 1935	47.91	—	6.15	1.15	11.97 1/2	20.11 1/2
31 „ 1935	47.87	—	6.10	1.16	11.97 1/2	20.11
1 Nov. 1935	47.86	—	6.10	1.17 1/2	11.97 1/2	20.10
2 „ 1935	47.86	—	6.10	1.15	—	—
4 „ 1935	47.89	—	6.09	1.16	11.95	20.11
Laagste d.w. 1)	47.80	27.90	6.07 1/2	1.10	11.90	20.—
Hoogste d.w. 1)	47.95	28.—	6.15	1.20	12.05	20.25
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors *)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
29 Oct. 1935	37.40	32.37 1/2	36.40	3.20	40 1/4	1.45 3/4
30 „ 1935	37.40	32.37 1/2	36.42 1/2	3.20	40 1/4	1.45 3/4
31 „ 1935	37.37 1/2	32.35	36.40	3.20	40 1/8	1.45 1/2
1 Nov. 1935	37.30	32.30	36.35	3.20	40 1/8	1.45 1/2
2 „ 1935	37.35	32.35	36.40	3.20	40	1.45 3/8
4 „ 1935	37.40	32.40	36.45	3.20	40 1/8	1.46 1/4
Laagste d.w. 1)	37.20	32.20	36.25	3.17	39 3/4	1.45
Hoogste d.w. 1)	37.50	32.50	36.55	3.22 1/2	40 1/2	1.46 1/2
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
29 Oct. 1935	4,91 3/4	6,59 3/4	40,24	67,91
30 „ 1935	4,91 1/8	6,59 1/4	40,25	67,91
31 „ 1935	4,91 3/8	6,58 3/4	40,25	67,95
1 Nov. 1935	4,91 1/8	6,59 1/4	40,25	67,95 1/2
2 „ 1935	4,91 1/8	6,59	40,25	67,95
4 „ 1935	4,92 3/8	6,59	40,24	67,92 1/2
5 Nov. 1934	4,99	6,58 3/4	40,24	67,64
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/4	23,81 1/4	40 3/16

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELLEN						VLEESCH			
	TARWE 80 kg La Plata loco Rotterdam Amsterdam per 100 kg. 1)		ROGGE 74 kg Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg. 2)		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 100 kg.		GERST 62/63 kg Z.-Russische loco Rotterdam/A'dam per 2000 kg. 3)		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.		DRUIVEN Black Alicante per kg Westland		TOMATEN A. per 100 kg Westland		BLOEM-KOOL 1e soort per 100 st. Grootebroek 4)		RUND-VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam		VARKENS-VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam	
	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%
1925	17.20	100.0	13.07	100.0	231.50	100.0	236.00	100.0	462.50	100.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	15.90	92.4	11.75	89.9	174.25	75.3	196.75	83.4	360.50	77.9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14.75	85.8	12.47	95.4	176.00	76.0	237.00	100.4	362.50	78.4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13.47	78.3	13.15	100.6	226.00	97.7	228.50	96.8	363.00	78.5	0.80	100.0	20.00	100.0	14.80	100.0	93.00	100.0	77.50	100.0
1929	12.25	71.2	10.87	83.2	204.00	88.1	179.75	76.2	419.25	90.6	0.64	80.0	16.00	80.0	17.23	116.4	96.40	103.7	93.12	120.2
1930	9.67	56.3	6.22	47.6	136.75	59.1	111.75	47.4	356.00	77.0	0.62	77.5	20.00	100.0	14.22	96.1	108.00	116.1	72.90	94.1
1931	5.55	32.3	4.55	34.8	84.50	36.5	107.25	45.4	187.00	40.4	0.49	61.3	14.50	72.5	7.54	50.9	88.00	94.6	48.00	61.9
1932	5.22	30.4	4.62	35.4	77.25	33.4	100.75	42.7	137.00	29.6	0.41	51.3	11.50	57.5	9.92	67.0	61.00	65.6	37.50	48.4
1933	5.02	29.2	3.55	27.2	68.50	29.6	70.00	30.0	148.00	32.0	0.31	38.8	8.21	41.1	6.69	45.2	52.00	55.9	49.50	63.9
1934	3.67	21.4	3.32	25.4	70.75	30.6	75.75	32.1	142.50	30.8	0.27	33.8	5.53	27.7	8.26	55.8	61.50	66.1	46.65	60.2
Jan. 1934	4.75	27.6	3.10	23.7	65.25	28.2	58.00	24.6	144.25	31.2	—	—	—	—	—	—	62.50	67.2	53.75	69.4
Febr. "	3.40	19.8	2.77	21.2	65.25	28.2	58.50	24.8	133.00	28.8	—	—	—	—	—	—	63.00	67.7	53.50	69.0
Maart "	3.25	18.9	2.72	20.8	70.75	30.6	58.75	24.9	132.00	28.5	—	—	—	—	—	—	61.75	66.4	50.50	65.2
April "	3.20	18.6	2.70	20.7	70.50	30.5	56.75	24.0	136.50	29.5	—	—	—	—	—	—	63.50	68.3	49.12	63.4
Mei "	3.32	19.2	2.87	21.9	62.00	26.8	63.00	26.7	154.50	33.4	—	—	—	—	—	—	65.75	70.7	47.50	61.3
Juni "	3.67	21.4	3.17	24.3	65.00	28.1	74.75	31.7	156.50	33.8	—	—	—	—	—	—	63.25	68.0	43.75	56.5
Juli "	3.80	22.1	3.30	25.3	71.50	30.9	78.75	33.4	151.25	32.7	—	—	8.28	41.4	—	—	63.00	67.7	44.62	57.6
Aug. "	4.37	25.4	4.27	32.7	83.25	36.0	93.50	39.6	159.25	34.4	0.35	43.8	5.89	29.5	—	—	63.95	68.8	43.30	55.9
Sept. "	4.00	23.3	4.15	31.7	77.25	33.4	93.25	39.5	145.50	31.5	0.25	31.3	2.02	10.1	11.21	75.7	63.55	68.3	42.62	55.0
Oct. "	3.50	20.3	3.70	28.3	69.50	30.0	93.50	39.6	135.25	29.2	0.21	26.3	5.92	29.6	6.19	41.8	60.70	65.3	42.12	54.4
Nov. "	3.50	20.3	3.45	26.4	71.25	30.8	89.25	37.8	127.75	27.6	—	—	—	—	7.37	49.8	53.75	57.8	44.50	57.4
Dec. "	3.45	20.1	3.55	27.2	76.25	32.9	91.00	38.6	134.00	29.0	—	—	—	—	—	—	53.15	57.2	44.65	57.6
Jan. 1935	3.30	19.2	3.52	27.0	74.25	32.1	89.25	37.8	137.25	29.7	—	—	—	—	—	—	53.62	57.7	45.62	58.9
Febr. "	3.20	18.6	3.37	25.8	68.00	29.4	71.25	30.2	124.25	26.9	—	—	—	—	—	—	51.90	55.8	47.55	61.4
Maart "	3.20	18.6	3.07	23.5	67.75	29.3	64.00	27.1	120.50	26.1	—	—	—	—	—	—	51.40	55.3	51.20	66.1
April "	4.07	23.7	2.95	22.6	70.75	30.6	66.75	28.0	125.00	27.0	—	—	—	—	—	—	51.92	55.8	50.25	64.8
Mei "	4.05	23.5	2.90	22.2	59.90	25.9	67.25	28.5	125.50	27.1	—	—	—	—	—	—	50.80	54.6	48.50	62.6
Juni "	4.02	23.4	2.90	22.2	57.50	24.8	75.00	31.8	124.25	26.9	—	—	—	—	—	—	48.00	51.6	46.12	59.5
Juli "	3.92	22.8	2.55	19.5	54.50	23.5	66.75	28.3	124.50	26.9	—	—	—	—	—	—	48.00	51.6	47.37	61.1
Aug. "	4.25	24.7	2.62	20.1	55.25	23.9	64.50	27.3	132.25	28.6	0.42	52.5	7.29	36.5	—	—	44.80	48.2	52.55	67.8
Sept. "	4.75	27.6	3.00	22.9	55.75	24.1	64.50	27.3	139.50	30.2	0.27	33.8	4.45	22.3	6.60	44.6	43.37	46.6	56.62	73.1
Oct. "	4.95	28.8	3.35	25.6	57.75	24.9	64.75	27.4	142.75	30.9	0.19	23.8	4.61	23.1	10.94	73.9	46.07	49.5	64.62	83.4
Nov. "	4.75	27.6	3.20	24.5	55.00	23.8	59.00	25.0	137.00	29.6	0.17	21.3	6.20	31.0	12.27	82.9	45.30	48.7	61.00	78.7
4 Nov.	4.70	27.3	3.10	23.7	54.50	23.5	60.00	25.4	139.00	30.1	—	—	—	—	—	—	41.70	44.8	61.00	78.7

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2. van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74½ kg Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 3) To Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. 4) De jaren 1928 en 1929 Broek op Langendijk. 5) 26 Oct. 7) 2 Nov.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN				TEXTIELGOEDEREN										DIVERSEN					
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam: per 1000 kg.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33.90 Bè s. g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/660 §cts. per U.S. gallon		KATOEN				WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.		WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE-HUIDEN Gaaf, open, kop 57-61 pnd.		KALK-SALPETER 100 kg netto			
	fl.	%	\$	%	§cts.	%	§cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	fl.	%	fl.	%		
1925	10.80	100.0	1.68	100.0	14.86	100.0	23.25	100.0	29.27	100.0	9.35	100.0	55.00	100.0	29.50	100.0	34.70	100.0	12.00	100.0
1926	17.90	165.7	1.89	112.5	13.65	91.9	17.55	75.5	16.24	55.5	6.30	67.4	47.25	85.9	83.0	284.6	82.0	11.61	96.8	
1927	11.25	104.2	1.30	77.4	14.86	100.0	17.50	75.3	16.78	57.3	7.27	77.8	48.50	88.2	26.50	89.8	40.43	116.5	11.48	95.7
1928	10.10	93.5	1.20	71.4	9.98	67.2	20.00	86.0	19.21	63.6	7.51	80.4	51.50	93.6	30.50	103.4	47.58	137.1	11.48	95.7
1929	11.40	105.6	1.23	73.2	10.00	67.3	19.15	82.4	17.05	58.2	6.59	70.5	39.00	70.9	25.25	85.6	32.25	92.9	10.60	88.3
1930	11.35	105.1	1.12	66.7	8.77	59.0	13.55	58.3	12.00	41.0	3.92	41.9	26.75	48.6	16.25	55.1	25.36	73.1	9.84	82.0
1931	10.05	93.1	0.58	34.5	5.04	33.9	8.60	37.0	7.33	25.0	3.08	33.0	21.50	39.1	12.00	40.7	18.65	53.7	8.61	71.8
1932	8.00	74.1	0.81	48.2	4.50	30.3	6.45	27.7	5.21	17.8	3.11	33.3	16.00	29.1	8.50	28.8	11.15	32.1	6.15	51.3
1933	7.00	64.8	0.45	26.8	3.61	24.3	6.75	29.0	5.13	17.5	2.78	29.7	19.25	35.0	9.50	32.2	13.26	38.2	6.18	51.5
1934	6.20	57.4	0.63	37.5	2.88	19.4	7.35	31.6	5.32	18.2	2.68	28.7	19.25	35.0	10.25	34.7	12.07	34.8	6.11	50.9
Jan. 1933	7.05	65.3	0.53	31.5	4.16	28.0	6.15	26.5	5.13	17.5	2.95	31.6	15.75	28.6	8.25	28.0	11.50	33.1	6.30	52.6
Febr. "	7.20	66.7	0.38	22.6	3.97	26.7	6.10	26.2	4.98	17.0	2.78	29.7	15.50	28.2	8.25	28.0	10.38	29.9	6.40	53.3
Maart "	7.25	67.1	0.38	22.6	3.87	26.1	6.40	27.5	4.97	17.0	2.77	29.6	15.25	27.7	7.75	26.3	10.75	31.0	6.40	53.3
April "	7.15	66.2	0.23	14.0	2.95	19.9	7.30	31.4	5.60	19.1	3.07	32.8	17.00	30.9	8.25	28.0	11.25	32.4	6.40	53.3
Mei "	7.15	66.2	0.25	15.2	3.02	20.3	7.85	33.8	5.85	20.0	3.25	34.8	18.50	33.6	9.00	30.5	15.75	45.4	6.40	53.3
Juni "	7.05	65.3	0.41	24.4	3.33	22.4	7.60	32.7	5.76	19.7	3.20	34.2	20.75	37.7	9.75	33.1	16.00	46.1	6.40	53.3
Aug. "	6.95	64.4	0.37	22.0	3.37	22.7	6.90	29.7	5.39	18.4	2.91	31.1	20.75	37.7	9.75	33.1	14.75	42.5	5.80	48.3
Sept. "	6.85	63.4	0.52	31.0	3.50	23.6	6.60	28.4	4.70	16.1	2.54	27.2	21.50	39.1	10.50	35.6	15.13	44.1	5.85	48.8
Oct. "	6.60	61.1	0.66	39.3	4.04	27.2	6.40	27.5	4.55	15.5	2.48	26.5	20.75	37.7	10.75	36.4	14.50	41.8	5.90	49.2
Nov. "	6.75	62.5	0.66	39.3	3.72	25.0	6.25	26.9	4.63	15.8	2.39	25.6	23.75	43.2	12.00	40.7	13.38	38.6	5.95	49.6
Dec. "	6.95	64.4	0.67	39.9	3.75	25.2	6.50	28.0	4.89	16.7	2.38	25.5	25.00	45.5	13.25	44.9	13.50	38.9	6.00	50.0
Jan. 1934	6.65	61.6	0.66	39.3	3.74	25.2	7.10	30.5	5.47	18.7	2.59	27.7	27.00	49.1	14.75	50.0	13.00	37.5	6.15	51.3

N GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

	ZUIVEL EN EIEREN								METALEN																	
	BOTER per kg Leeuwar- derComm. Noteering		BOTER p. kg Heffing Crisis Zuivel- Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabrieke- kaas kl. m/merk per 50 kg.		EIEREN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN Locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesb. per Eng. ton		GIETERIJ- IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen Standard Ounce			
1925	2.31	100.0	fl.	56.-	100.0	fl.	9.18	100.0	62.1/6	100.0	36.8/6	100.0	261.17/-	100.0	Sh.	73/-	100.0	67/-	100.-	36.3/6	100.-	85/6	100.-	pence	321/8	100.0
1926	1.98	85.7	—	43.15	77.1	8.15	88.8	58.1/-	93.5	31.1/6	85.3	290.17/6	111.1	86/6	118.5	68/8	102.5	34.2/6	94.3	85/-	99.5	28 1/8	89.3	83.3		
1927	2.03	87.9	—	43.30	77.3	7.96	86.7	55.14/-	89.7	24.4/-	66.4	290.4/-	110.8	73/-	100.0	64/6	28.10/-	78.8	85/-	99.5	26 3/4	81.1	81.1			
1928	2.11	91.3	—	48.05	85.8	7.99	87.0	63.16/-	102.8	21.1/-	57.8	227.5/-	86.8	66/-	90.4	62/8	93.5	25.5/6	69.9	85/-	99.5	26 1/8	76.2			
1929	2.05	88.7	—	45.40	81.1	8.11	88.3	75.14/-	121.9	23.5/-	63.8	203.15/6	77.8	70/6	96.6	68/9	102.6	24.17/6	68.8	85/-	99.5	24 1/8	55.4			
1930	1.66	71.9	—	38.45	68.7	6.72	73.2	54.13/-	88.0	18.1/6	49.6	142.5/-	54.3	67/-	91.8	59/6	88.8	16.17/-	46.6	85/-	99.5	17 1/8	55.4			
1931	1.34	58.0	—	31.30	56.9	5.35	58.3	36.5/-	58.4	12.1/-	33.1	110.1/-	42.0	55/-	75.3	47/6	70.9	11.10/6	31.9	92/6	108.2	13 3/8	41.6			
1932	0.94	40.7	—	22.70	40.5	4.14	45.1	22.17/-	36.8	8.12/-	23.6	97.2/-	37.1	42/-	57.5	37/-	55.2	9.16/-	27.1	118/-	138.0	12 7/8	40.1			
1933	0.61	26.4	0,96	20.20	36.1	3.71	40.4	22.2/6	35.6	7.17/6	21.6	131.18/-	50.4	41/-	56.2	35/-	52.2	10.12/6	29.4	124 7/8	145.8	12 3/8	38.5			
1934	0.45	19.5	1,96	18.70	33.4	3.45	37.6	18.14/6	30.2	6.15/6	18.6	141.19/6	54.2	40/-	54.8	33/7	50.1	8.9/-	23.4	137 7/8	161.0	13 1/8	40.7			
Jan.'34	0.50	21.6	1,--	20.40	36.4	5.05	55.0	21.7/-	34.4	7.7/-	20.2	148.3/-	56.8	39/6	54.1	36/-	53.7	9.12/-	26.5	129/6	151.5	12 3/4	39.7			
Feb.	0.47	20.3	1,--	21.55	38.5	3.68	40.1	20.9/6	33.0	7.4/-	19.8	140.13/-	53.7	39/6	54.1	36.5	54.4	9.6/-	24.9	137/1	160.3	12 1/2	38.9			
Mrt.	0.44	19.0	1,--	19.90	35.5	2.71	29.5	20.3/-	32.5	7.3/6	19.7	144.15/6	55.3	40/6	55.5	35/3	52.6	9.2/-	25.2	136/8	159.8	12 5/8	39.3			
Apr.	0.42	18.2	1,--	17.20	30.7	2.72	29.6	20.14/6	33.4	7.4/6	19.8	150.10/6	57.5	41/6	56.8	34/2	51.0	9.7/6	25.9	135 1/4	158.0	12 7/16	38.7			
Mei	0.41	17.7	1,--	16.05	28.7	2.54	27.7	20.4/-	32.5	6.16/6	18.7	144.19/6	55.4	40/6	55.5	32/9	48.9	9.2/-	24.3	136/3	159.4	12 1/8	37.5			
Juni	0.41	17.7	1,--	19.40	34.6	2.74	29.9	19.18/6	32.1	6.14/-	18.4	140.1/-	53.5	40/6	55.5	31/9	47.4	8.16/-	24.3	137 8/8	161.1	12 1/4	38.1			
Juli	0.40	17.3	1,--	21.50	38.4	2.81	30.6	18.11/-	29.9	6.14/6	18.5	142.9/-	54.0	40/6	55.5	32/4	48.2	8.6/-	22.9	137/11	161.4	12 3/4	39.7			
Aug.	0.43	18.6	1,--	20.90	37.3	3.32	36.2	17.6/-	27.9	6.14/-	18.4	139.7/6	53.2	40/-	54.8	32/6	48.5	8.7/6	23.2	138/6	162.0	13	40.5			
Sept.	0.43	18.6	1,--	18.12	32.4	3.31	36.1	16.10/-	26.6	6.5/6	17.2	137.17/-	52.6	39/6	54.1	32/6	48.5	7.17/-	21.7	141/-	164.9	13 1/8	40.9			
Oct.	0.43	18.6	1,--	17.37	31.0	3.95	43.0	16.3/-	26.0	6.6/-	17.3	137.19/6	52.7	39/6	54.1	32/6	48.5	7.7/-	20.3	141/10	165.9	14	43.6			
Nov.	0.47	20.3	1,--	17.-	30.4	4.52	49.3	16.11/6	26.7	6.8/-	17.6	139.8/-	53.2	40/-	54.8	32/6	48.5	7.7/6	20.0	139/6	163.2	14 7/8	46.3			
Dec.	0.54	23.4	0,95	15.12	27.0	4.07	44.3	16.16/-	27.1	6.6/-	17.3	137.8/6	52.5	39/6	54.1	34/1	50.9	7.4/6	20.0	140/6	164.4	14 1/8	45.7			
Jan.'35	0.58	25.1	0,90	14.95	26.7	3.12	34.0	16.19/-	27.3	6.5/-	17.2	138.11/-	52.9	39/6	54.1	34/6	51.5	7.6/6	20.4	141/10	165.9	14 3/4	45.9			
Feb.	0.52	22.5	0,95	14.37	25.7	3.20	34.9	16.4/-	26.1	6.4/-	17.0	136.8/-	52.1	39/6	54.1	34/6	51.5	7.3/6	19.8	142/8	166.9	14 3/8	46.1			
Mrt.	0.37	16.0	1,02	13.30	23.8	2.74	29.8	16.8/-	26.4	6.7/6	17.5	124.5/6	47.5	38/-	52.1	33/9	50.4	7.1/-	19.4	147/5	172.4	15 3/4	49.0			
Apr.	0.37	16.0	1,08	11.50	20.5	2.31	25.2	18.8/-	29.6	7.5/6	20.0	131.-	50.0	38/6	52.7	33/6	50.0	7.11/-	20.9	144/5	168.9	15 1/8	56.6			
Mei	0.34	14.7	1,10	11.85	21.2	2.38	26.0	20.-	32.2	8.6/6	22.9	135.5/6	51.7	39/-	53.4	33/6	50.0	8.15/6	24.3	142 3/4	166.4	20	62.3			
Juni	0.41	17.7	1,07	11.95	21.3	2.41	26.3	18.16/-	30.3	8.11/6	23.5	136.5/6	52.0	39/6	54.1	33/6	50.0	8.11/-	23.6	141/6	165.5	19 3/8	61.1			
Juli	0.44	19.0	1,--	12.37	22.1	2.54	27.7	18.10/-	29.8	8.13/-	23.7	140.11/6	53.7	39/6	54.1	33/6	50.0	8.10/-	23.5	140/10	164.7	18 1/8	57.0			
Aug.	0.46	19.9	1,--	15.10	27.0	3.31	36.1	19.15/-	31.8	9.11/-	26.2	135.12/6	51.8	40/-	54.8	33/6	50.0	8.18/6	24.7	140/4	164.1	17 7/8	55.6			
Sept.	0.58	25.1	0,97	20.25	36.2	3.16	34.4	20.10/6	33.1	9.14/6	26.7	135.4/6	51.6	39/6	54.1	33/6	50.0	9.8/-	26.0	141/-	164.9	17 1/8	54.7			
Oct.	0.65	28.1	0,89	19.87	35.5	3.95	43.0	21.3/6	34.1	11.3/-	30.6	136.17/6	52.3	39/6	54.1	33/6	50.0	10.-	27.7	141/8	165.7	17 3/8	54.9			
Nov.	0.63	27.3	0,85	18.-	32.1	4.50	49.0	20.18/-	33.7	10.13/-	29.2	133.4/-	50.9	39/6	54.1	33/6	50.0	9.16/-	27.1	141/6	165.5	17 1/8	54.7			
Dec.	0.90	0,90	—	15.12	27.0	4.50	49.0	20.19/6	33.8	10.10/-	28.8	133.16/-	51.1	39/6	54.1	33/6	50.0	9.14/6	26.9	141/5	165.4	17 1/8	55.1			

Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van '26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 1928 Matting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3 Oct. 9) 25 Oct.

N GROOTHANDELSPRIJZEN.

	BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN												INDEXCIJFER			
	VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/ Finland per standaard van 4.672 M ³ .		S T E E N E N		CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 kg.		RUBBER Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal- suiker loco R'dam/A'dam per 100 kg.		THEE Afl. N.-I. theev. A'dam gem. pr. Java- en Suma- trathee p. 1/2 kg.		Grond- stoffen	Kolo- niale prod- ucten				
1925	159.75	100	15.50	100.-	19.-	100.-	42/6	100.-	35.87	100.0	61.375	100.0	2/11.625	100.0	18.75	100.0	84.5	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1926	153.50	96.1	15.75	101.6	19.50	102.6	49/-	115.3	34.-	94.8	55.375	90.2	2/-	67.4	17.50	93.3	94.25	111.5	95.0	96.0	102.6	
1927	160.50	100.5	14.50	93.5	18.50	97.4	68/-	160.0	32.62	90.9	46.875	76.4	1/6.375	51.6	19.12	102.0	82.75	97.9	87.5	109.1		
1928	151.50	94.8	12.-	77.4	18.50	97.4	57/3	134.9	31.87	88.9	49.625	80.9	-10.75	30.2	15.85	84.5	75.25	89.1	84.6	97.4		
1929	146.00	91.4	14.-	90.3	21.25	111.8	45/10	107.9	27.37	76.3	50.75	82.7	-10.25	28.8	13.-	69.3	69.25	82.0	81.9	85.5		
1930	141.50	88.6	12.50	80.6	20.75	109.2	34/11	82.2	22.62	63.1	32	52.1	-15.875	16.5	9.60	51.2	60.75	71.8	66.0	64.3		
1931	110.75	69.3	10.25	66.1	20.25	106.6	22/5	52.8	15.37	42.9	25	40.7	-13	8.4	8.-	42.7	42.50	50.3	46.8	46.6		
1932	69.00	43.2	9.25	59.7	15.-	78.9	19/6	45.9	13.-	36.2	24	39.1	-11.75	4.9	6.32	33.7	28.25	33.4	36.1	38.0		
1933	73.50	46.0	10.-	64.5	12.75	67.1	15/4	36.0	9.30	25.9	21.10	34.2	-12.25	6.3	5.52	29.5	32.75	38.7	35.2	34.7		
1934	76.50	47.9	8.50	54.8	10.50	55.3	13/6	31.8	6.90	19.2	16.80	27.4	-13.875	10.9	4.07	21.7	40	47.3	34.4	32.1		
Jan.'33	70.00	43.8	9.25	59.7	13.50	71.1	16/6	38.8	11.50	32.1	24	39.1	-1.625	4.6	5.37	28.7	25	29.6	33.2	34.1		
Febr.	70.00	43.8	9.25	59.7	13.-	68.4	15/9	37.1	10.62	29.6	23.75	38.7	-1.15	4.2	5.60	29.9	26.75	31.7	32.1	34.4		
Mrt.	70.00	43.8	9.50	61.3	12.25	64.5	16/3	38.2	10.37	28.9	23.50	38.3	-1.15	4.2	6.-	32.0	26.25	31.1	32.4	34.9		
Apr.	70.00	43.8	9.75	62.6	12.75	67.1	15/5	36.3	9.50	26.5	23.50	38.3	-1.625	4.6	6.07	32.4	27.50	32.5	32.8	34.9		
Mei	70.00	43.8	9.50	61.3	12.50	65.8	16/6	38.8	9.50	26.5	23	37.5	-2	5.6	6.02	32.1	26.50	31.4	34.2	35.0		
Juni	72.50	45.4	10																			

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	19 Oct. 1935	26 Oct. 1935	28 Oct./2 Nov. '35 Laagste	28 Oct./2 Nov. '35 Hoogste	2 Nov. 1935
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 3/8	97 1/2
Athene	Dr. p. £	514	516	516	516	516
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest ..	Pen. p. £	16 1/2	16 1/2	16 1/2	16 1/2	16 1/2
Buenos Aires ¹	p. pesop. £	18.05	18.05	18.00	18.20	18.05
Calcutta	Sh. p. rup.	1/8 1/2	1/8 1/2	1/8 1/2	1/8 1/2	1/8 1/2
Constantin..	Piast. p. £	613	613	613	614	614
Hongkong ..	Sh. p. \$	2/0 1/16	1/11 9/16	1/8 1/2	1/11 1/2	1/8 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/2 3/64	1/2 3/64	1/2	1/2 3/32	1/2 3/64
Lissabon	Escu. p. £	110 3/4	110 3/4	109 3/4	110 3/4	110 3/4
Mexico	\$ per £	17 3/4	17 3/4	17 3/4	18 1/4	17 3/4
Montevideo ²	d. per £	21	22	21 1/2	22	21 1/2
Montreal ...	\$ per £	4.98 1/2	4.97 3/4	4.96 1/2	4.97 3/4	4.96 3/4
Rio de Janeiro ³	d. per Mil.	2 23/32	2 23/32	2 1/16	2 25/32	2 1/8
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/5 13/16	1/4 1/4	1/2 1/4	1/4 3/8	1/2 13/16
Singapore ...	id. p. \$	2/4 1/2	2/4 1/2	2/4	2/4 1/2	2/4 1/2
Valparaiso ⁴	\$ per £	125	119	119	123	123
Warschau ..	Zl. p. £	26 1/2	26 1/2	26	26 3/8	26 1/2

¹) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke importeurs hebben te betalen, 1 Oct. 17.02. ²) Offic. not. 19 Oct. 39 1/4; 30 Oct. 39 1/16. ³) Id. 11 Mrt. 41/4. ⁴) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export“ noteering.

ZILVERPRIJS

Londen ¹)	N.York ²)	Londen
29 Oct. 1935..	29 3/16	65 3/8
30 " 1935..	29 3/16	65 3/8
31 " 1935..	29 3/16	65 3/8
1 Nov. 1935..	29 3/16	65 3/8
2 " 1935..	29 3/16	65 3/8
4 " 1935..	29 1/2	65 3/8
5 Nov. 1934..	23 1/16	53
27 Juli 1914..	24 5/16	59

¹) in pence p. oz. stand. ²) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³) in sh. p. oz. fine

GOUDPRIJS ³)

Londen
29 Oct. 1935....
30 " 1935....
31 " 1935....
1 Nov. 1935....
2 " 1935....
4 " 1935....
5 Nov. 1934....
27 Juli 1914....

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	23 Oct. 1935	31 Oct. 1935
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f —	f —
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo Septemb. 1935 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	f 252.562,81	f 103.783,72
Voorsschotten aan Ned.-Indië	" 10.552.656,28	" 10.552.656,28
Idem aan Suriname	" 127.519.712,99	" 119.960.503,53
Idem aan Curaçao	" 12.807.919,91	" 12.931.257,87
Kasvord. weg. credietverstr. a/h. buitenl. Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfond ¹) Vord. op andere Staatsbedrijven ¹) Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeleeningen aan gemeenten (saldo)	" 613.087,16 " 121.734.086,95 " 33.418.299,90 " 38.844.167,26 " 36.708.735,28	" 626.852,26 " 121.079.667,77 " 24.383.460,24 " 36.297.524,34 " 37.178.735,28
Verplichtingen		
Voorsschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Voorsch. d. De Ned. Bk. i. rek. crt. verstr. Schuld a. d. Bank v. Ned. Gem. Schatkistbiljetten in omloop	f 15.000.000,— " 1.013.356,40 " 387.587.000,— " 149.140.000,— " 10.000.000,— " 1.206.291,50	f 8.808.012,42 — " 387.587.000,— " 158.140.000,— " 10.000.000,— " 1.204.950,50
Schatkistpromessen in omloop	" 409.624,87	" 379.540,78
v.w. rechtstr. bij De Ned. Bank gepl. Zilverbons in omloop	" 60.456.125,34	" 53.445.457,64
Schuld op ultimo September 1935 a. d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op. op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 120.039.271,96	" 120.068.740,90
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioen ¹) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. ¹) Id. aan andere Staatsbedrijven ¹) Id. aan diverse instellingen ¹)	" —	" —
¹) In regk.-crt. met 's Rijks Schatkist.		

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	26 Oct. 1935	2 Nov. 1935
Saldo Javasche Bank	f 4.069.000,—	f —
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst Betaalmiddelen in 's Lands. kas	" 329.000,—	" 329.000,—
Verplichtingen:		
Voorsschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen	" 128.028.000,—	" 124.026.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Voorsschot van de Javasche Bank	" 688.000,— " 646.000,— " —	" 688.000,— " 624.000,— " 6.279.000,—

SURINAAMSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekening ¹)
5 Oct. 1935..	791	1.149	495	566	1.710
28 Sept. 1935..	801	1.173	471	564	1.700
21 " 1935..	796	1.011	463	560	1.687
14 " 1935..	796	1.053	468	562	1.728
7 " 1935..	797	1.121	464	560	1.709
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹) Sluifp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 4 November 1935.

Activa.	
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 42.288.644,06 Bijbnk. " 825.915,60 Ag.sch. " 4.647.131,79
Papier o. h. Buitentl. in disconto	f 47.761.691,45
Idem eigen portef.	f 1.074.500,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	" 1.074.500,—
Beleeningen	Hfdbk. f 105.489.280,64 ¹) incl. vrsch. Bijbnk. " 6.777.239,33 in rek.-crt. Ag.sch. " 39.221.107,64 op onderp. f 151.487.627,61
Op Effecten	f 145.245.536,22 ¹)
Op Goederen en Spec.	f 6.242.091,39
Voorsschotten a. h. Rijk	" 151.487.627,61 ¹)
Munt, Goud	f 137.597.130,—
Muntmat., Goud	" 468.788.019,54
Munt, Zilver, enz.	f 606.385.149,54
Muntmat., Zilver..	" 20.213.074,51
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond	" 626.598.224,05 ³)
Bebouwen en Meub. der Bank	" 39.498.584,58
Diverse rekeningen	" 4.600.000,—
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	" 3.924.621,70
	" 15.486.148,55
	f 895.635.290,08

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefond	" 4.049.884,01
Bijzondere reserve	" 5.675.000,—
Pensioenfond	" 9.940.877,16
Bankbiljetten in omloop	" 815.909.450,—
Bankassigtiën in omloop	" 156.749,33
Rek.-Cour. { Het Rijk f — saldos: { Anderen " 36.123.098,83	" 36.123.098,83
Diverse rekeningen	" 3.780.230,75
	f 895.635.290,08
Beschikbaar metaalsaldo	f 286.800.399,33
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	" 717.001.000,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	" 10.000.000,—
¹) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 71.153.775,—
²) Waarvan in het buitenland	" 93.385.679,46

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
4 Nov. '35	137597	468.788	815.909	36.280	286.800	74
28 Oct. '35	137597	451.182	788.944	54.617	273.655	72
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekening ¹)	
4 Nov. 1935	47.762	10.000	151.488	1.074	3.925	
28 Oct. 1935	51.252	10.000	140.421	1.074	9.432	
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509	

¹) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
2 Nov. '35 ²)	97.400		162.290	16.720	25.796
26 Oct. '35 ²)	102.970		160.020	20.920	30.594
5 Oct. 1935	80.518	23.177	165.991	18.863	29.753
28 Sep. 1935	80.518	22.967	163.218	19.843	30.260
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842
Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekening ¹)	Dek-kings-percentage
2 Nov. '35 ²)	2.190	81.300	10.060	54	
26 Oct. '35 ²)	1.980	76.420	11.440	57	
5 Oct. 1935	2.504	10.941	57.484	10.291	56
28 Sep. 1935	2.696	10.704	57.688	10.303	57
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹) Sluifpost activa. ²) Cijfers telegrafisch ontvangen.